

Univerzita Pardubice

**Fakulta ekonomicko-správní
Ústav ekonomických věd**

Socioekonomické dopady nezaměstnanosti na vybraný region

Jana Vlačíhová

**Bakalářská práce
2013**

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Jana Vlačihová**
Osobní číslo: **E110083**
Studijní program: **B6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Veřejná ekonomika a správa**
Název tématu: **Socioekonomické dopady nezaměstnanosti na vybraný region**
Zadávací katedra: **Ústav ekonomických věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Bakalářská práce bude zaměřena především na zpracování analýzy nezaměstnanosti ve vybraném regionu a vymezení hlavních faktorů, které se významně podílely na vývoji stavu nezaměstnanosti v jednotlivých letech. Bakalant se bude orientovat zejména na určení hlavních důsledků nezaměstnanosti ve vybraném regionu a zhodnocení jejich dopadů v souvislosti s rozvojem daného regionu.

V práci budou zpracovány mj. tyto oblasti:

- charakteristika nezaměstnanosti včetně jejích jednotlivých typů,
- zhodnocení vývoje nezaměstnanosti v České republice v období let 1993 až 2011,
- stanovení a analýza dopadů nezaměstnanosti na socioekonomický potenciál vybraného regionu,
- zhodnocení možností využívání nezaměstnaných ve vybraném regionu.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy: cca 30 stran

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

BUCHTOVÁ, B., et al. Nezaměstnanost: psychologický, ekonomický a sociální problém. Praha: Grada, 2002. 236 s. ISBN 80-247-9006-8.

HŘEBÍK, F. Obecná ekonomie. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. 218 s. ISBN 978-80-7380-101-4.

BUČEK, M., REHÁK, Š., TVRDOŇ, J. Regionálna ekonómia a politika. Bratislava: Iura Edition, 2010. 269 s. ISBN 978-80-8078-362-4.

MAREŠ, P. Nezaměstnanost jako sociální problém. Praha: Sociologické nakladatelství, 2002. 172 s. ISBN 80-86429-08-3.

PAVELKA, T. Makroekonomie: základní kurz. Slaný: Melandrium, 2007. 278 s. ISBN 978-80-86175-52-2.

SKOKAN, K. Konkurenceschopnost, inovace a klastry v regionálním rozvoji. Ostrava: Repronis, 2004. 159 s. ISBN 80-7329-059-6.

Český statistický úřad [online]. 2011. Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz>.

Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. 2011. Dostupné z WWW: <http://www.mpsv.cz/cs>.

Vedoucí bakalářské práce:

Ing. Lucie Sobotková, Ph.D.

Ústav ekonomických věd

Datum zadání bakalářské práce: 4. září 2012

Termín odevzdání bakalářské práce: 30. dubna 2013

doc. Ing. Renáta Myšková, Ph.D.

děkanka

L.S.

doc. Ing. Jolana Volejníková, Ph.D.

vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 16. října 2012

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako Školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 15. 8. 2013

Jana Vlačihová

PODĚKOVÁNÍ:

Tímto bych ráda poděkovala vedoucí mé bakalářské práce Ing. Lucii Sobotkové, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady a připomínky, které mi poskytla při tvorbě této práce.

Zvláštní poděkování patří Mgr. Janě Mičulkové za její podporu a trpělivost.

ANOTACE

Tato bakalářská práce je zaměřena na určení hlavních dopadů nezaměstnanosti na Královéhradecký kraj. Práce obsahuje charakteristiku jednotlivých druhů nezaměstnanosti, analýzu nezaměstnanosti v období let 1993 – 2011 v České republice, charakteristiku Královéhradeckého kraje a analýzu nezaměstnanosti v kraji. V závěru jsou určeny nejvýznamnější dopady dlouhodobé nezaměstnanosti na Královéhradecký kraj.

KLÍČOVÁ SLOVA

Nezaměstnanost, dlouhodobá nezaměstnanost, dopady nezaměstnanosti, region, Královéhradecký kraj, korelační analýza

TITLE

Social-Economic Impacts of Unemployment on the Selected Region

ANNOTATION

This bachelor thesis aims at identifying the main impacts of unemployment on the Hradec Kralove region. The work contains the characteristics of individual types of unemployment, the analysis of unemployment in the Czech Republic in the period 1993 – 2011, Hradec Kralove region characterization and analysis of unemployment in the region. In the final part there are defined the most important impacts of long-term unemployment on Hradec Kralove region.

KEYWORDS

Unemployment, Long-Term Unemployment, Impacts of Unemployment, Region, Hradec Kralove Region, Correlation Analysis

Obsah

ÚVOD.....	11
1 NEZAMĚŠTNANOST, DRUHY A TYPY NEZAMĚŠTNANOSTI.....	12
1.1 NEZAMĚŠTNANOST.....	12
1.2 NEZAMĚŠTNANÝ.....	12
1.3 TRH PRÁCE.....	13
1.4 DRUHY NEZAMĚŠTNANOSTI.....	14
1.4.1 Frikční nezaměstnanost.....	15
1.4.2 Strukturální nezaměstnanost.....	15
1.4.3 Cyklická nezaměstnanost.....	16
1.4.4 Dobrovolná a nedobrovolná nezaměstnanost.....	17
1.5 MĚŘENÍ NEZAMĚŠTNANOSTI.....	18
1.5.1 Dynamický model trhu práce.....	20
1.5.2 Přirozená míra nezaměstnanosti.....	21
1.6 DLOUHODOBÁ NEZAMĚŠTNANOST.....	22
1.7 DOPADY NEZAMĚŠTNANOSTI.....	23
1.7.1 Ekonomické dopady nezaměstnanosti.....	23
1.7.2 Sociálně-psychologické dopady nezaměstnanosti.....	24
2 REGION A JEHO VYMEZENÍ.....	26
2.1 REGION.....	26
2.2 REGIONÁLNÍ DISPARITY.....	27
2.3 REGIONÁLNÍ POLITIKA.....	28
2.4 DĚLENÍ REGIONŮ PRO ÚČELY REGIONÁLNÍ POLITIKY ČESKÉ REPUBLIKY.....	30
2.5 REGIONÁLNÍ ROZVOJ.....	31
3 VÝVOJ NEZAMĚŠTNANOSTI V ČESKÉ REPUBLICE V LETECH 1993-2011.....	26
3.1 VÝVOJ NEZAMĚŠTNANOSTI V ČESKÉ REPUBLICE.....	33
3.1.1 Období let 1993 až 2000.....	34
3.1.2 Období let 2000 - 2011.....	35
3.2 ZHODNOCENÍ VÝVOJE NEZAMĚŠTNANOSTI V ČR.....	37
4 CHARAKTERISTIKA KRÁLOVÉHRADECKÉHO KRAJE.....	39
4.1 EKONOMICKÁ STRUKTURA KRAJE.....	40

4.2	NEZAMĚSTNANOST V KRÁLOVÉHRADECKÉM KRAJI.....	42
5	DOPADY NEZAMĚSTNANOSTI NA KRÁLOVÉHRADECKÝ KRAJ	48
5.1	KORELAČNÍ ANALÝZA.....	48
5.2	VYBRANÉ UKAZATELE DOPADŮ NEZAMĚSTNANOSTI	49
5.3	VÝSLEDKY KORELAČNÍ ANALÝZY.....	53
6	MOŽNOSTI VYUŽITÍ DLOUHODOBĚ NEZAMĚSTNANÝCH.....	56
	ZÁVĚR.....	58
	POUŽITÁ LITERATURA	60

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Vývoj obecné míry nezaměstnanosti v Královéhradeckém kraji.....	43
Tabulka 2: Vývoj registrované míry nezaměstnanosti v Královéhradeckém kraji	44
Tabulka 3: Výsledné hodnoty výběrového korelačního koeficientu a testovacího kritéria	53
Tabulka 4: Výsledky testu závislosti pro korelační koeficient.....	54
Tabulka 5: Pořadí hodnot ukazatelů podle velikosti korelačního koeficientu.....	55

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Grafické zobrazení trhu práce	13
Obrázek 2: Graf vzniku dobrovolné nezaměstnanosti.....	17
Obrázek 3: Grafické zobrazení nedobrovolné nezaměstnanosti.....	18
Obrázek 4: Dynamický model trhu práce.....	20
Obrázek 5: Graf vývoje nezaměstnanosti v jednotlivých sektorech hospodářství ČR.....	34
Obrázek 6: Graf vývoje obecné míry nezaměstnanosti v letech 1993 – 2000	35
Obrázek 7: Graf porovnání míry růstu HDP a obecné míry nezaměstnanosti v letech 2000 - 2011	36
Obrázek 8: Graf vývoje obecné míry nezaměstnanosti v ČR v období 1993 - 2010	38
Obrázek 9: Geografická mapa Královéhradeckého kraje.....	39
Obrázek 10: Mapa osídlení v Královéhradeckém kraji k 31. 12. 2010.....	40
Obrázek 11: Porovnání obecné míry nezaměstnanosti v Královéhradeckém kraji a ČR.....	43
Obrázek 12: Porovnání vývoje obecné míry nezaměstnanosti a míry registrované nezaměstnanosti v Královéhradeckém kraji	46
Obrázek 13: Vývoj míry dlouhodobé nezaměstnanosti v Královéhradeckém kraji.....	47
Obrázek 14: Vývoj míry HDP v PPS na 1 obyvatele v Královéhradeckém kraji	50
Obrázek 15: Vývoj hrubé míry rozvodovosti v Královéhradeckém kraji	51
Obrázek 16: Vývoj hrubé míry porodnosti v Královéhradeckém kraji	51
Obrázek 17: Vývoj míry úmrtnosti na nemoci oběhové soustavy v Královéhradeckém kraji.....	52
Obrázek 18: Vývoj počtu trestných činů na 1000 obyvatel v Královéhradeckém kraji.....	53

SEZNAM ZKRATEK

MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
VŠPS	Výběrové šetření pracovních sil
ILO	Mezinárodní organizace práce
DPH	daň z přidané hodnoty
HDP	hrubý domácí produkt
NUTS	Nomenklaturní statistické jednotky
EU	Evropská unie
SWOT	analýza silných a slabých stránek daného subjektu
Sb.	Sbírka zákonů
PPS	parita kupní síly
ČR	Česká republika

ÚVOD

Nezaměstnanost je jedním z nejtěživějších problémů moderní doby. Postihuje jak státy ekonomicky vyspělé, tak i hospodářsky slabší země. Vývoj nezaměstnanosti v historii prošel mnoha stádii. Od prakticky bezvýznamné skutečnosti až po globální hrozbu moderních civilizací. Pokud ekonomika vykazuje vysokou míru nezaměstnanosti, dochází v takovém národním hospodářství ke ztrátě na hrubém domácím produktu, celkovému poklesu ekonomiky a její efektivity i rozsáhlým sociálním nepokojům.

Nejvýraznější negativní dopady vykazuje míra dlouhodobé nezaměstnanosti. Dlouhodobě nezaměstnaný člověk ztrácí pravidelný příjem, společenské postavení i autoritu a podporu v rodině. Tyto okolnosti vedou k výskytu nepříznivých jevů, které ovlivňují rozvoj celé společnosti.

Cílem práce je identifikace hlavních důsledků nezaměstnanosti ve vybraném regionu pomocí metody korelační analýzy. V práci bude dále analyzován vývoj nezaměstnanosti ve stanoveném období v daném regionu.

Bakalářská práce je rozdělena do šesti kapitol. V první kapitole jsou vymezeny pojmy související s nezaměstnaností a jejími dopady. Jsou zde charakterizovány druhy nezaměstnanosti, způsoby měření nezaměstnanosti i možnosti dopadů nezaměstnanosti na jedince a společnost.

Ve druhé kapitole jsou charakterizovány pojmy z oblasti regionálního rozvoje, jako je region, regionální politika a regionální rozvoj.

Třetí kapitola obsahuje analýzu vývoje nezaměstnanosti v České republice v období let 1993 až 2011. Dále jsou zde uvedeny hlavní faktory, které se na vývoji míry nezaměstnanosti v jednotlivých letech podílely.

Ve čtvrté kapitole je charakterizován vybraný region – Královéhradecký kraj. Je zde popsán geografický i ekonomicko-společenský charakter kraje společně s analýzou vývoje nezaměstnanosti v daném regionu.

Pátá kapitola metodou korelační analýzy vymezuje hlavní důsledky nezaměstnanosti v Královéhradeckém kraji v souvislosti s rozvojem regionu. V závěru jsou uvedeny možnosti využívání nezaměstnaných v podmínkách daného kraje.

1 NEZAMĚSTNANOST, DRUHY A TYPY NEZAMĚSTNANOSTI

1.1 Nezaměstnanost

O nezaměstnanosti můžeme hovořit ve společnosti, kde se práce odměňuje ekvivalentním finančním ohodnocením – mzdou, platem. Práce je v tomto smyslu chápána jako zaměstnání, které má člověk možnost z vlastního rozhodnutí ukončit, nebo o něj může i neúmyslně přijít.

Nezaměstnanost je jev vyskytující se v situaci, kdy jedinec schopný práce nemůže najít placené zaměstnání. Z širšího pohledu poté existuje určitá část populace, která je schopná práce, ale nemůže najít zaměstnání (i když jej aktivně vyhledává).

Pokud se v ekonomice vyskytuje vysoký počet takto postižených jedinců, dochází v takovém národním hospodářství ke ztrátě na hrubém domácím produktu, celkovému poklesu ekonomiky a její efektivnosti i sociálnímu napětí.

Určitá míra nezaměstnanosti je ale pro ekonomiku potřebná a národnímu hospodářství dokonce prospěšná, viz dále.

1.2 Nezaměstnaný

Ne každý člověk, který nemá práci, je nezaměstnaný. V tržní ekonomice se obyvatelstvo dělí na dvě skupiny: ekonomicky aktivní a neaktivní.

Ekonomicky neaktivní obyvatelé jsou osoby, které nejsou zaměstnané ani nepodnikají a aktivně nevyhledávají zaměstnání. Do této skupiny obyvatelstva je možné řadit důchodce, studenty, osoby mladší 15 let a osoby na rodičovské dovolené.

Ekonomicky aktivní obyvatele je možné členit na zaměstnané a nezaměstnané. Zaměstnaný je každý člověk starší 15 let (a mladší 64 let¹), který má placené zaměstnání, nebo je zaměstnaný ve vlastním podniku.

Nezaměstnaný je jedinec starší 15 let, který není zaměstnaný ani sebezaměstnaný, aktivně hledá práci na pracovním trhu (pomocí úřadů práce, inzerátů, přes různé zprostředkovatelny,...) a je schopný nový pracovní poměr navázat nejpozději do dvou týdnů (Pavelka 2007).

---

¹ Podle nejnovější metodiky České republiky pro výpočet registrované míry nezaměstnanosti (Ministerstvo práce a sociálních věcí 2013b).

Nezaměstnaný člověk hledá uplatnění v oblasti ekonomiky, kde se střetává nabídka práce s poptávkou po práci, na pracovním trhu. Pro potřeby této práce je důležité objasnit mechanismy fungující na tomto trhu.

1.3 Trh práce

Práce je výrobním faktorem, který je nezastupitelný při výrobě statků, je jedním ze zdrojů, ale neexistuje sama o sobě. Práci konají lidé, nositelé schopnosti pracovat (pracovní síly). (Buchtová 2002)

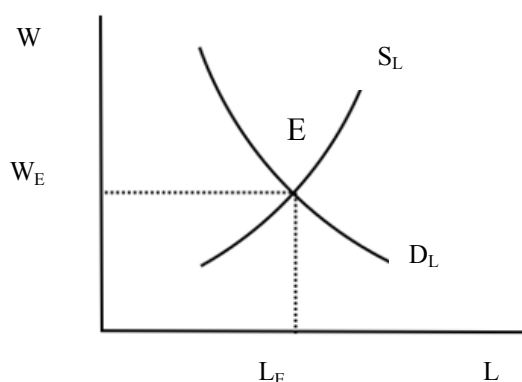
Podle Buchtové (2002) funguje současná tržní společnost na principu existence výroby a služeb, které spotřebitelé využívají k uspokojování svých potřeb. Výrobní faktory (práce, půda, kapitál) jsou základním zdrojem tržní produkce.

Na trhu práce se střetává nabídka práce s poptávkou po práci. Nabídku práce představují domácnosti, poptávku po práci tvoří zaměstnavatelé prostřednictvím volných pracovních míst. Výsledkem střetu nabídky práce s poptávkou je dohodnutá cena za práci – mzda.

Trh práce v tržní ekonomice plní dva úkoly:

- zabezpečuje ekonomiku potřebnými pracovními silami;
- zabezpečuje dostatek těchto pracovních sil.

Sřet nabídky s poptávkou na trhu práce lze zobrazit na jednoduchém grafu (Obrázek 1). Na horizontální ose figuruje množství práce L , na vertikální ose je zobrazena nominální mzdová sazba W (znázorňuje cenu práce).

Obrázek 1: Grafické zobrazení trhu práce

Zdroj: (Pavelka 2007)

Poptávka po práci D_L je křivka s klesajícím průběhem, neboť čím nižší bude mzdová sazba, tím více pracovníků bude firma moci při stávajících mzdových nákladech zaměstnat.

Každá další jednotka práce přináší firmě méně výstupů, její mezní produkt klesá. Firma bude poptávat práci až do chvíle, kdy příjem z mezního produktu každé další jednotky práce bude vyrovnán s náklady na její získání (mzdovou sazbou).

Nabídka práce S_L je křivka s rostoucím průběhem. Pokud mzdová sazba roste, roste i odvětvová nabídka práce na daném trhu. Jednotlivci (domácnosti) se rozhodují na základě svých nákladů obětované příležitosti.

Bod E na Obrázku 1 značí střet nabídky práce s její poptávkou. Na grafu se ustanoví rovnovážná mzda W_E , kterou jsou ochotni zaměstnanci za vynaloženou práci přijmout a optimální množství práce L_E (respektive optimální počet pracovníků). V tomto bodě se v dané ekonomice vyskytuje pouze tzv. přirozená míra nezaměstnanosti, viz dále.

Chování domácností na trhu práce ovlivňuje tzv. substituční efekt, kdy domácnosti volí mezi využitím svého volného času a jeho rozložením mezi práci, relaxaci, zábavu, a dalšími možnostmi na základě daného mzdového hodnocení. Mzda je v tomto pojetí cenou volného času. Podle Holmana (2004) vyjadřuje substituční efekt přímá úměra mezi růstem mzdy a nabídkou práce. V případě tohoto efektu lidé při zvýšení reálné mzdy nabízejí více práce. Růst mzdy zde motivuje člověka, aby si „kupoval“ méně volného času a nabízel více práce.

Značný vliv na rozhodování jednotlivců má i tzv. důchodový efekt. Ten využívá koncepcie mzdy jako důchodu každého jednotlivce. Při zvýšení mzdy se člověk snaží využívat více volného času, aby mohl nakupovat a spotřebovávat statky a služby. Je motivován k tomu, aby nabízel méně práce. Při důchodovém efektu tak člověk v reakci na zvýšení reálné mzdy nabízí méně práce, protože volný čas se pro něj stává vzácnějším. Tato změna se ale na tržní nabídce neprojevuje. Lidé, u kterých se už působení důchodového efektu projevilo, opouštějí pracovní trh. Na jejich místa nastupují pracovníci, kteří mají bod uplatnění důchodového efektu vymezený při vyšších mzdových sazbách.

1.4 Druhy nezaměstnanosti

Rozdělení druhů nezaměstnanosti je ovlivněno různými kritérii. Využívá se zde buďto hledisko příčiny nezaměstnanosti, nebo kritérium následného vlivu nezaměstnanosti. V prvním případě je sledována událost, která nastala před tím, než se jedinec stal nezaměstnaným.

Členění nezaměstnanosti podle příčiny je následující:

- frikční nezaměstnanost;

- strukturální nezaměstnanost;
- cyklická nezaměstnanost.

Další možností rozlišování druhů nezaměstnanosti je hledisko následného vlivu nezaměstnanosti na společnost. V tomto případě je nezaměstnanost klasifikována do dvou následujících kategorií:

- dobrovolná nezaměstnanost;
- nedobrovolná nezaměstnanost.

Některé zdroje v tomto případě hovoří o dělení na tzv. typy nezaměstnanosti (např. Jurečka, Jánošíková 2004).

1.4.1 Frikční nezaměstnanost

Vzniku frikční nezaměstnanosti předchází odchod zaměstnance z pracoviště (dobrovolný i nedobrovolný formou výpovědi). V tomto případě nějakou dobu trvá, než takovýto člověk najde nové zaměstnání. Lidé také často nechtějí přijmout hned první nabídku nové práce. Mnohdy čekají na lukrativnější možnosti s vidinou vyššího výdělku, příznivější pracovní doby nebo dalšího preferovaného kritéria.

Frikční nezaměstnanost vzniká i v případě absolventů škol, kteří po ukončení studia nemohou najít vhodné uplatnění na pracovním trhu. Řadíme do ní i sezónně nezaměstnané, jejichž pracovní výkony závisí na určitém ročním období (v oborech jako je stavebnictví nebo zemědělství).

Počet osob, které hledají práci, a počet volných pracovních míst je totožný. Shoduje se i struktura požadované kvalifikace hledaných pracovníků a skutečné odbornosti frikčně nezaměstnaných. Stejně tak se shoduje i regionální rozvrstvení nabídky a poptávky po práci.

Frikční nezaměstnanost má tedy pouze krátkodobý charakter. Určitá míra frikční nezaměstnanosti bude vždy v každé ekonomice existovat díky jejímu neustálému pohybu.

1.4.2 Strukturální nezaměstnanost

Tento typ nezaměstnanosti zapříčiňují strukturální změny v ekonomice – dochází ke změně struktury poptávky po práci. Nezaměstnanosti bezprostředně předchází pokles poptávky po určitém druhu zboží. To způsobí útlum určitého odvětví v dané oblasti a snížení počtu pracujících v daném odvětví ekonomiky. Další možností vzniku strukturální nezaměstnanosti je zánik oboru (pracovní pozice). Nebo se v daném regionu v určitém odvětví nenachází

dostatek volných pracovních míst, která by byla schopná nápor nabídky práce pohltit. A naopak v jiném regionu je takovýchto pracovních míst přebytek. Strukturální nezaměstnanost může být i důsledkem nedostatečné mobility pracovní síly, nebo výskytu bariér v pohybu pracujících (výskyt dopravních omezení, nedostatečná možnost dopravní obslužnosti, atd.).

Při strukturální nezaměstnanosti pracovníci z utlumených odvětví nemohou najít novou práci, přestože vznikla odvětví nová (která představují poptávku po práci). Tento nesoulad je způsoben kvalifikační nesrovnalostí – zaměstnanci, kteří přišli o práci v důsledku útlumu oboru ekonomiky, nemají potřebnou kvalifikaci pro uchycení v odvětví novém. Situaci je možné řešit rekvalifikací. Dalším možným způsobem je vybudování dostatečné dopravní sítě a podpora mobility obyvatel.

Kvůli potřebě rekvalifikace pro opětovné umístění subjektu na pracovním trhu, má strukturální nezaměstnanost spíše dlouhodobý charakter.

1.4.3 Cyklická nezaměstnanost

Příčinou tohoto typu nezaměstnanosti je cyklický vývoj ekonomiky. Skutečná míra nezaměstnanosti, stejně jako celá ekonomika, kolísá kolem své přirozené míry. Rozdíl obou (tedy skutečné míry nezaměstnanosti a její přirozené míry) lze nazývat mírou cyklické nezaměstnanosti. V období recese (kdy klesá hrubý domácí produkt) skutečná míra nezaměstnanosti roste a naopak. Při této nezaměstnanosti neexistuje soulad mezi nabídkou práce a poptávkou po ní, nabídka práce převyšuje poptávku po práci.

Cyklická nezaměstnanost postihuje všechna odvětví – nelze ji tedy řešit pouhou rekvalifikací. Zasahuje ale i všechny regiony.

Velikost cyklické nezaměstnanosti lze vyjádřit tzv. Okunovým zákonem (Jurečka, Jánošíková 2004), který vyjadřuje vztah mezi mírou nezaměstnanosti a tempem ekonomického růstu. Podle Okunova zákona s poklesem reálného produktu ekonomiky o 2,5 až 3 % roste míra nezaměstnanosti o 1% bod.²

---

² Okunův zákon lze interpretovat i z opačného hlediska příčiny a následku: zvýší-li se míra nezaměstnanosti o 1% bod, poklesne hrubý produkt o 2,5 - 3 % od svého potenciálu. (Sekerka 2007)

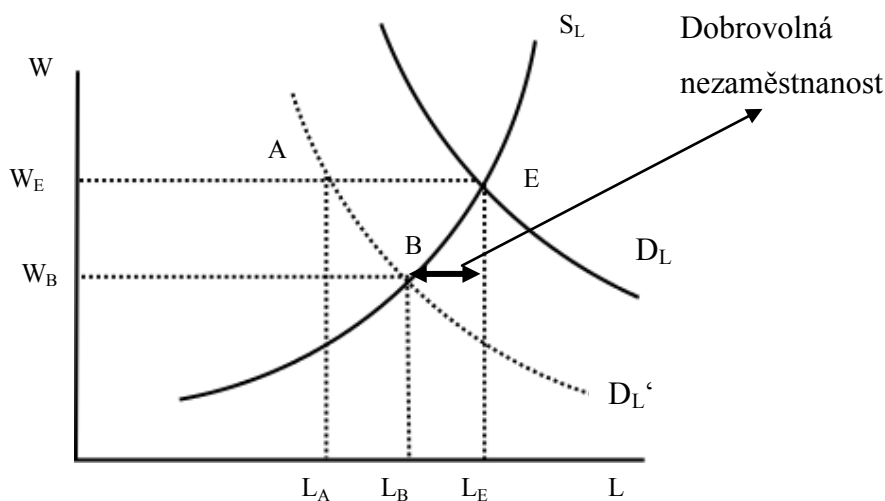

1.4.4 Dobrovolná a nedobrovolná nezaměstnanost

Z hlediska posuzování vlivu nezaměstnanosti na sociální a ekonomické stránky společnosti, je významné ještě další dělení nezaměstnanosti: na dobrovolnou a nedobrovolnou.

Dobrovolná nezaměstnanost nastává v případě, kdy při daných mzdových oceněních práce nechce část pracovních sil těchto příležitostí využít. Existuje dostatek pracovních míst, lidé o ně ale při stávající sazbě nemají zájem. Při své ekonomické volbě dávají přednost volnému času před zaměstnáním.

Grafické vyjádření dobrovolné nezaměstnanosti vychází z původního grafu trhu práce, viz Obrázek 1. Původní bod rovnováhy E značí situaci na ustáleném trhu práce. Při poklesu poptávky po produkci firem dochází následně ke snižování mzdové hladiny a vzniku dobrovolné nezaměstnanosti (posun křivky poptávky D_L doleva a dolů). Na trhu práce vzniká nerovnováha – poptávka po práci převyšuje její nabídku (v rozsahu úsečky AE), a ta následně vede k poklesu mzdové hladiny. Vzniká skupina nezaměstnaných, kteří nejsou ochotni pracovat za sníženou mzdu (W_B), jsou dobrovolně nezaměstnaní. Tato situace je znázorněna na následujícím grafu (Obrázek 2).

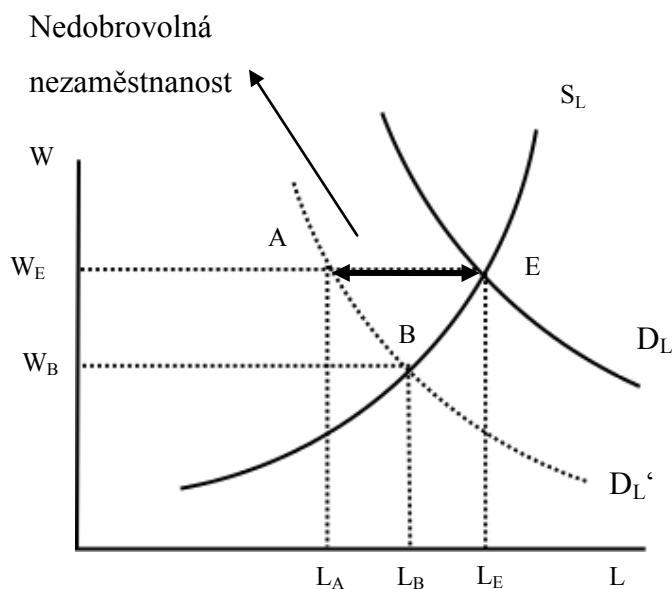

Obrázek 2: Graf vzniku dobrovolné nezaměstnanosti

Zdroj: (Pavelka 2007)

Nedobrovolná nezaměstnanost vzniká nejčastěji v případech administrativní regulace mezd. Na rovnováhu na trhu práce působí pokles poptávky po produkci firem. Firmy reagují hromaděním zásob a poklesem poptávky po práci (posun D_L doleva dolů, viz Obrázek 3). Dalším důvodem může být nepružnost mezd na trhu práce. „Mzda nemá tendenci oscilovat,

naopak prostřednictvím smluv je vyvíjen silný tlak minimálně na uchování výše reálných mezd“. (Holman 2004) Nabídka práce převyší poptávku po práci (znázorněno úsečkou AE). K poklesu mzdové sazby nedojde, kvůli administrativní regulaci výše mezd (např. kolektivní smlouvě mezi zaměstnanci a zaměstnavateli, nebo obavě zaměstnavatele ze ztráty kvalifikovaných pracovníků). Vzniká tak nedobrovolná nezaměstnanost. Za stanovenou mzdu je ochotno pracovat L_E pracovníků, firmy jsou schopny zaměstnat jen L_A pracovníků. Rozdíl mezi těmito hodnotami pak na Obrázku 3 znázorňuje nedobrovolnou nezaměstnanost.

Obrázek 3: Grafické zobrazení nedobrovolné nezaměstnanosti

Zdroj: (Pavelka 2007)

1.5 Měření nezaměstnanosti

Základním ukazatelem používaným při měření nezaměstnanosti je míra nezaměstnanosti. Znázorňuje poměr počtu nezaměstnaných k celkové masě ekonomicky aktivních obyvatel v procentech. Míra nezaměstnanosti je vyjádřena vztahem:

$$u = \frac{U}{L + U} \cdot 100 \quad (1)$$

kde: u - znázorňuje výslednou míru nezaměstnanosti v procentech;

U - počet nezaměstnaných;

L - počet ekonomicky aktivních pracujících obyvatel.

V České republice se využívají následující způsoby zjišťování míry nezaměstnanosti:

- míra registrované nezaměstnanosti (do roku 2013);
- podíl nezaměstnaných osob (od roku 2013);

- obecná míra nezaměstnanosti.

Tyto metody měření nezaměstnanosti jsou ekvivalentní, docházejí však k mírně rozdílným výsledkům. Způsobuje to odlišný postup výpočtu míry nezaměstnanosti.

Míru registrované nezaměstnanosti využívá především Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV). Vychází z podílu počtu obyvatel registrovaných na úřadech práce k celkovému počtu pracovních sil. Od roku 2004 (k 1. 7. 2004) představuje míra registrované nezaměstnanosti podíl dosažitelných neumístěných uchazečů a součtu zaměstnaných z Výběrového šetření pracovních sil (VŠPS), počtu pracujících cizinců podle Ministerstva práce a sociálních věcí a Ministerstva obchodu a průmyslu a počtu dosažitelných neumístěných uchazečů o zaměstnání. (Český statistický úřad 2013) Míra registrované nezaměstnanosti se podle Holmana (2002) ale většinou liší od té skutečné nezaměstnanosti. Důvodem je, že míra registrované nezaměstnanosti počítá s nezaměstnaným, pouze pokud se sám přihlásí na úřad práce a spolupracuje s ním při hledání nového zaměstnání. Registrace na úřadu práce je ale i podmínkou pro čerpání podpory v nezaměstnanosti. Lidé tak při registraci nemusí mít v úmyslu najít nové zaměstnání, ale pouze čerpat finanční podporu.

Krátkodobě nezaměstnaní se na úřad práce nehlásí, protože již mají nalezeno nové zaměstnání a od přechodu do nové práce je dělí jen krátký čas (např. ztráta zaměstnání v lednu, očekávaný nástup do nového zaměstnání již v únoru).

Dlouhodobě nezaměstnaní se na úřad práce nehlásí naopak proto, že již ztratili motivaci k nalezení nové práce a nárok na podporu v nezaměstnanosti.

Údaje zjištěné na úřadech práce mají význam především pro interní politiku a legislativní rozhodování Vlády České republiky. Výsledky mají vliv pouze na oblast domácího trhu práce.

Od letošního roku (2013) MPSV přechází na nový ukazatel znázorňující míru registrované nezaměstnanosti – podíl nezaměstnaných osob. Tento ukazatel vyjadřuje podíl dosažitelných uchazečů o zaměstnání ve věku 15 – 64 let ke všem obyvatelům stejného věku³. (Ministerstvo práce a sociálních věcí 2013b). Ministerstvo od tohoto ukazatele očekává přesnější hodnoty na úrovni okresů a nižších mikroregionů, u kterých výsledky z VŠPS (používané při výpočtu míry registrované nezaměstnanosti) nejsou spolehlivé a vykazují vyšší míru chybovosti. Další

---

³ Oproti dřívějšímu ukazateli, který dosažitelné uchazeče porovnával pouze s množinou ekonomicky aktivních osob.

výhodou by podle MPSV měla být snadnější orientace a zamezení chybných interpretací jednotlivých ukazatelů míry nezaměstnanosti.

Obecnou míru nezaměstnanosti využívá a publikuje Český statistický úřad (ČSÚ). Stanovení obecné míry nezaměstnanosti vychází z mezinárodní metodiky výpočtu International Labour Organisation (ILO, Mezinárodní organizace práce). Tato metodika je založena na pravidelném čtvrtletním šetření pracovních sil (VŠPS). Výpočet míry nezaměstnanosti touto metodikou vychází z obecného vzorce (1). Za skutečný počet nezaměstnaných je zde dosazena hodnota vycházející z VŠPS. Jedná se o odhad počtu nezaměstnaných podle výsledků dotazníkového šetření.

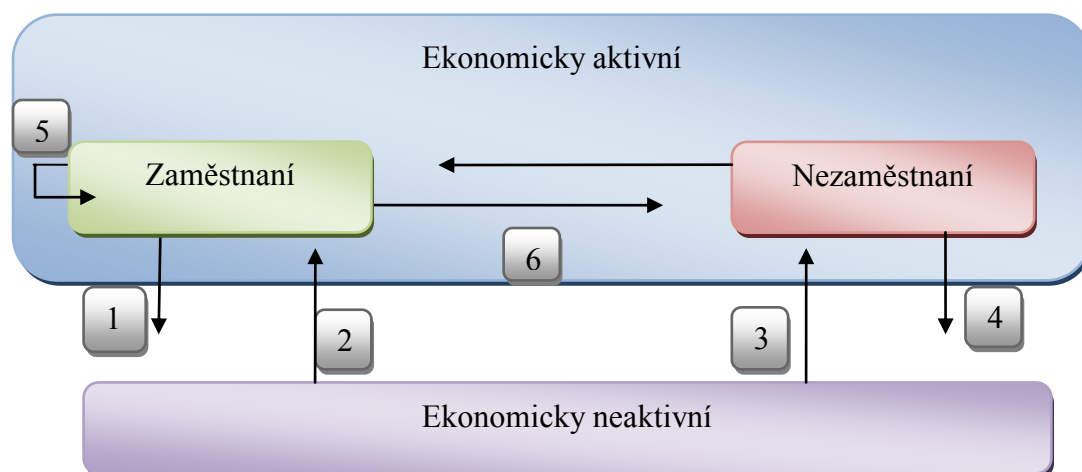
Ukazatel obecné míry nezaměstnanosti slouží především pro mezinárodní srovnávání se zeměmi Evropské unie (ty používají pro jeho zjištění shodnou metodiku).

1.5.1 Dynamický model trhu práce

Míra nezaměstnanosti není vždy jen stabilní číslo. Hodnota míry nezaměstnanosti klesá a stoupá v čase a v závislosti na geografickém území. Z pohledu trhu práce zde dochází k pohybu obyvatelstva mezi třemi hlavními skupinami:

- ekonomicky neaktivní;
- zaměstnaní;
- nezaměstnaní.

Tento pohyb lze znázornit graficky pomocí dynamického modelu trhu práce, zobrazuje jej Obrázek 4.

Obrázek 4: Dynamický model trhu práce

Zdroj: (Soukup 2010)

V rámci dynamického modelu trhu práce dochází tedy k přesunu obyvatel jak ze složky zaměstnaných do skupiny ekonomicky neaktivních (1). Jako příklad zde lze uvést odchod do starobního důchodu. Také ale pohyb z ekonomicky neaktivní skupiny do kategorie zaměstnaných (2), jako například nastoupení absolventa do prvního zaměstnání. Pohyb směrem od ekonomicky neaktivního obyvatelstva k nezaměstnaným (3) nastává v případě neúspěchu ekonomicky neaktivních lidí s vlastním hledáním zaměstnání. Ti se pak registrují na úřadě práce jako nezaměstnaní. K přechodu ze skupiny nezaměstnaných k ekonomicky neaktivnímu obyvatelstvu (4) dochází například v případě, kdy nezaměstnaný vzdá snahy o nalezení práce i spolupráci s úřady práce a stane se ekonomicky neaktivním. Dalším jevem je pohyb obyvatel v rámci skupiny zaměstnaných (5). Ten nastává v případě, kdy zaměstnanec odejde z jednoho zaměstnání, má ale v té době již sjednaný nástup na jiném místě, u jiného zaměstnavatele. Nestává se nezaměstnaným, pouze mění svoji pozici v rámci skupiny zaměstnaných obyvatel. Jednou z nejčastějších změn je pohyb osob mezi skupinou zaměstnaných a nezaměstnaných (6). Je to typický posun při ztrátě zaměstnání, ale i při znovunalezení práce.

1.5.2 Přirozená míra nezaměstnanosti

Přirozená míra nezaměstnanosti vzniká v momentě, kdy ekonomika efektivně využívá všechny dostupné zdroje. Uvnitř ekonomiky ale stále dochází k pohybům na trhu práce, viz Obrázek 4. Někteří obyvatelé si mohou v daném čase hledat nové zaměstnání, absolventi nastupují do prvních zaměstnání, některé firmy činnost ukončují, jiné začínají s produkcí nebo ji rozšiřují. Přirozená míra nezaměstnanosti se skládá z míry frikční a strukturální nezaměstnanosti. (Holman 2004) Cyklickou nezaměstnanost sem řadit nelze, neboť předpokládá, že ekonomika kolísá kolem potenciálu (ne, že se nachází v efektivním bodě).

V současnosti se za přirozenou míru nezaměstnanosti považuje taková míra, kdy je optimálně využita nabídka práce při daných mzdových podmínkách. Zaměstnání jsou všichni lidé, kterým tyto okolnosti vyhovují.

Přirozenou míru nezaměstnanosti ovlivňuje řada faktorů. Jurečka a Jánošíková (2004) uvádějí výčet těchto faktorů v závislosti na motivaci lidí hledat zaměstnání, schopnosti úřadů práce efektivně doporučovat nezaměstnaným volná místa, podmínkách trvání a výši podpory v nezaměstnanosti a demografických faktorech a skladbě obyvatelstva. Kadeřábková (2003) ještě mezi determinanty přirozené míry nezaměstnanosti řadí odbory, které mohou ovlivnit

výši reálné mzdy, a vládní politiku, která se zaměřuje na udržení co nejvyšší míry zaměstnanosti.⁴

1.6 Dlouhodobá nezaměstnanost

Na trhu práce existuje neustálý pohyb mezi zaměstnanými, nezaměstnanými a ekonomicky neaktivními (Obrázek 4). Pokud je trend nezaměstnanosti krátkodobý (přechod mezi zmíněnými sférami netrvá příliš dlouho), nepůsobí lidem ani národnímu hospodářství větší problémy. (Pavelka 2007) Komplikace mohou nastat až v opačném případě, kdy jedinec nemůže najít uplatnění na pracovním trhu již delší dobu, dále viz kapitola 1.7.

Příčiny dlouhodobé nezaměstnanosti mohou být různé. Holman (2002) řadí mezi důvody existence dlouhodobé nezaměstnanosti výskyt déle trvající hospodářské recese, dlouhodobé mzdové strnulosti a vysoké podpory v nezaměstnanosti.

Dlouhotrvající hospodářský pokles má za příčinu vznik tzv. propouštěcích vln. Podniky po určité době vyčerpají zásoby a jsou nuceny snižovat stavy zaměstnanců, aby byly nadále schopné provozu.

V případě dlouhodobé cenové strnulosti se vyskytuje překážka v poklesu mezd. Kolektivní dohody často fixují mzdy na delší období. Nastává zde obdobná situace jako při vzniku nedobrovolné nezaměstnanosti (Obrázek 3).

Pokud v ekonomice existuje štedrá míra sociálního zabezpečení v nezaměstnanosti (bohaté podpory v nezaměstnanosti), nezaměstnaní nemají motivaci k hledání nové práce. Stávají se dobrovolně nezaměstnanými, a pokud nedostanou impuls (přerušení dávek sociální podpory nebo jejich výrazné snížení), budou nezaměstnaní i nadále.

Dlouhodobě nezaměstnaný je obecně takový člověk, který nemá (hledá) práci déle než jeden rok. Od roku 2006 se podle Eurostatu dlouhodobá nezaměstnanost vymezuje dobou kratší z výběru dvou období. Buďto se jedná o dobu aktivního hledání zaměstnání jedince, nebo trvání období od ukončení jeho posledního zaměstnání. Pokud trvá kratší z těchto dvou variant déle než 1 rok, lze takového člověka označit za dlouhodobě nezaměstnaného.

---

⁴ Liberální politika se podle Kadeřábkové (2003) zaměřuje na udržení plné zaměstnanosti, což je míra blízká míře přirozené nezaměstnanosti.

1.7 Dopady nezaměstnanosti

Mnozí autoři⁵ rozlišují v ekonomickém systému dvě skupiny důsledků nezaměstnanosti: ekonomické a sociální.

1.7.1 Ekonomické dopady nezaměstnanosti

V případě nezaměstnanosti ekonomika nevyrabí na hranici produkčních možností, protože nevyužívá všechny dostupné zdroje práce. Ekonomika ztrácí na svém hrubém produktu. Hodnotu této ztráty lze vyjádřit již zmíněným Okunovým zákonem (viz výše 1.4.3).

„Nezaměstnanost lze tedy chápat jako ušlou míru ekonomického zisku celé společnosti.“ (Holman 2004)

Nezaměstnanost snižuje příjmy a zvyšuje výdaje státního rozpočtu. Klesají daňové příjmy, které by nezaměstnaní mohli platit, kdyby pracovali. Podle Jurečky a kol. (2010) se snižují i nepřímé daňové příjmy státního rozpočtu (z DPH a spotřebních daní), protože důchod nezaměstnaných je nižší než disponibilní peněžní zdroje zaměstnaných, nezaměstnaní tedy méně nakupují zboží a služby. Zvyšují se také výdaje na výplaty podpory v nezaměstnanosti a na aktivní politiku zaměstnanosti.

Existují ale i pozitivní dopady nezaměstnanosti. „Nezaměstnanost (pokud netrvá příliš dlouho a nedosahuje vysokých hodnot) napomáhá optimální alokaci zdrojů v ekonomice.“ (Holman 2002) Každý člověk se snaží nalézt práci, která mu bude vyhovovat, jak po stránce kvalifikační i mzdové. Pokud takové místo nenalezne, zůstává určitý čas nezaměstnaným až do té doby, než se mu naskytne možnost odpovídající pracovní pozice. Takto vzniklá nezaměstnanost pomáhá naplnit pracovní místa lidmi s odpovídající kvalifikací a dobrým pracovním potenciálem.

Nezaměstnanost také motivuje pracovníky k podávání lepších pracovních výkonů. Při existenci určité míry nezaměstnanosti si pracovníci své pozice váží a snaží se zvyšovat svoji produktivitu. Pro zaměstnavatele totiž není problém málo efektivní pracovní sílu nahradit jiným zaměstnancem.

„Na druhé straně je iluzorní předpokládat, a to zejména při vysoké míře nezaměstnanosti, že pracovník žijící v dlouhodobé obavě ze ztráty zaměstnání a s malou nadějí na získání jiného pracovního místa, bude pracovníkem ideálním.“ (Holman 2002)

---

⁵ např.: (Buchtová 2002, Hřebík 2008, Jurečka a Jánošíková 2004)

Pokud má nezaměstnanost v dané ekonomice krátkodobý charakter, jsou její ekonomické dopady spíše pozitivní (Sekerka 2007). Zvyšují efektivnost ekonomiky a napomáhají optimálnímu rozmístění kvalifikovaných pracovních sil.

Při vysoké míře nezaměstnanosti a jejím dlouhodobém trvání nastává obrat v jejích účincích. Dlouhodobě nezaměstnaní ztrácí pracovní potenciál a ekonomika trpící vysokou mírou takové nezaměstnanosti ztrácí na svém produktu. Sekerka (2007) tento jev nazývá jako „náklady cyklické nezaměstnanosti“. Negativní dopady nezaměstnanosti jsou tedy spojeny spíše s výskytem cyklické a nedobrovolné nezaměstnanosti než s ostatními druhy (strukturální, frikční, dobrovolná).

1.7.2 Sociálně-psychologické dopady nezaměstnanosti

„Práce zaujímá v životě člověka nezastupitelné postavení. Je důležitou podmínkou jeho důstojné existence, přináší mu nejen materiální prospěch, ale současně mu dává pocit seberealizace a společenské užitečnosti. Vřazuje člověka do řádu sociálních vztahů, uspokojuje jeho potřeby ctižádosti, sebeuplatnění a sebeúcty.“ (Buchtová 2002)

Člověk v průběhu svého života nechápe práci jako výrobní faktor. Má pro něj kromě ekonomického smyslu (ve formě důchodu nutného k uspokojování potřeb) i sociální a psychologický význam. Jedinec v zaměstnání navazuje sociální kontakty a zvyšuje komunikační dovednosti. Člověk vykonávající práci, kterou považuje za smysluplnou, podává lepší pracovní výkony díky pocitu sebenaplnění a uspokojení.

Nezaměstnaný jedinec podle Buchtové (2002) ztrácí nejen ekonomické zázemí, ale i velkou řadu sociálních kontaktů, sebedůvěru a pocit užitečnosti ve společnosti. V dnešní společnosti ekonomické dopady nezaměstnanosti na jedince nejsou tak výrazné, neboť v systému České republiky existuje možnost sociálního zabezpečení ve formě pobírání podpory v nezaměstnanosti. Především v případě krátkodobé nezaměstnanosti lidé nepocítí uží ekonomické ani psychické důsledky ve výrazné míře.

Negativní dopady se objevují převážně až v případě dlouhodobé nezaměstnanosti. Nezaměstnaný člověk, který již dlouhý čas nemůže najít nové zaměstnání, postupně ztrácí naději na úspěch. Kromě toho u něj dochází ke ztrátě zkušeností a znalostí, které by si udržel a rozvíjel v zaměstnání. U dlouhodobě nezaměstnaných lidí se projevují změny ve vnímání času a rozbití struktury dne, splynutí všedních dnů a víkendů. Psychologické dopady na jedince nelze generalizovat. Velký vliv na vnímání nezaměstnanosti má věk, pohlaví, ekonomické a rodinné zázemí a dosažená kvalifikace a vzdělání každého člověka.

Působení nezaměstnanosti na psychiku člověka se přenáší do celého společenského života. Primární dopad má na rodinný život nezaměstnaného. S poklesem příjmů může podle Winklera (1999) v rodině docházet k narušení denních rodinných zvyklostí, změně pozice a autority nezaměstnaného, rozbití partnerského vztahu i ovlivnění porodnosti.

Ve velké řadě výzkumů (např. Buchtová 2002) byla prokázána závislost nezaměstnanosti a zhoršení fyzického zdraví. Respondenti výzkumu Buchtové (2002) uváděli příznaky neurotických potíží, vyššího krevního tlaku, žaludečních vředů, onemocnění srdce atd. Winkler (1999) se ve své práci odvolává na výzkumy, které prokázaly vyšší míru onemocnění imunitního, cévního a kardiovaskulárního systému u nezaměstnaných.

S poklesem životní úrovně u nezaměstnaného jedince roste možnost výskytu sociálně patologických jevů. Ve snaze nezaměstnaného zachovat si životní standard může nastat nárůst kriminality. Především vysoké procento dlouhodobě nezaměstnaných v dané společnosti vede k výraznému výskytu těchto jevů v celé společnosti. U dlouhodobě nezaměstnaných častěji dochází k sebevraždám. „Nejpočetnější skupinou v rámci sebevražd ze sociálních příčin jsou právě nezaměstnaní.“ (Buchtová 2002) Dále podle Buchtové (2002) se při zvýšení nezaměstnanosti o 1 % zvyšuje kriminalita o 5,7 %. Podle Lišky (2004) je tento jev pozorovatelný pouze v některých regionech a u určitých skupin obyvatelstva. V České republice je možné detekovat vyšší kriminalitu v oblastech postižených strukturálními změnami a nezaměstnaností s nimi spojenou.⁶

---

⁶ Kromě hlavního města Prahy, kde je kriminalita dlouhodobě vysoká, přestože nezaměstnanost se řadí vždy k nejnižším z celorepublikových statistik. Jako strukturálně postižené kraje lze označit ty, které byly v dřívějších letech závislé především na primární produkci a těžkém průmyslu.

2 REGION A JEHO VYMEZENÍ

2.1 Region

Pojem region je používán již dlouhá léta, zatím ale nevznikla obecně uznávaná definice pro vysvětlení tohoto termínu. Wokoun (2003) nabízí obecné vymezení tohoto označení: „region je možné chápat jako komplex vznikající regionální diferenciací krajinné sféry“. V pojetí regionu se nejedná pouze o diferenciaci geografickou, ale i sociálně-ekonomickou strukturu.

Hudec (2009) definuje region jako středně velkou, územně vymezenou prostorovou jednotku uvnitř státu s rozlohou menší než je stát a zároveň větší než je daná základní sídelní a správní jednotka (obec). Hudec (2009) chápe region jako systém, který má velký počet vnitřních prvků různé kvality s různou hustotou vzájemných vazeb. Je bohatě strukturovaný a vyniká širokou škálou různých vlastností. Tento systém je otevřený, protože reaguje na vnější podněty z okolí a zároveň svými výstupy své okolí ovlivňuje.

Stejskal (2011) upozorňuje na nejednoznačné chápání regionu, které může být pojato jako subnárodní, nadnárodní nebo transnárodní i časté přirovnávání regionu k administrativně-správním celkům. Představuje však region jako území s vymezenými (abstraktními) hranicemi, které je částí daného státu se specifickou a funkční infrastrukturou.

Podle Metodické podpory regionálního rozvoje ČR (GaREP, 2013) se regionem rozumí určitý územní celek, který je možné podle jednoho či více znaků vyčlenit z širšího území.

Jako region je tedy možné označit určitou oblast, která má charakteristické znaky a vlastnosti, jež jsou rozdílné od okolí a v daném regionu konzistentní. Množství takovýchto charakteristických vlastností je neomezené, region je možné vyčlenit z hlediska klimatického, geografického, ekonomického, sociálního, jazykového, kulturního, historického a mnoha dalších. Postup vymezení regionů podle různých hledisek se nazývá regionalizace. (Wokoun 2004) Zároveň uvnitř regionu probíhají určité specifické procesy, které jsou ovlivňovány okolím a zároveň zpětně na toto vnější prostředí působí.

Česká republika je z historického a geografického hlediska rozčleněna na tři regiony: Čechy, Moravu a Slezsko. Správní členění republiky poté za účelem decentralizace státní moci vymezuje 14 vyšších územních správních celků – krajů.

V rámci této práce bude jako region uvažována vnitřně rozčleněná administrativní jednotka České republiky - kraj. Podle zákona 129/2000 Sb., o krajích je kraj definován jako územní

společenství občanů, které má právo na samosprávu. Současně také „pečuje o všestranný rozvoj svého území a o potřeby svých občanů“.

Vybranou jednotkou pro účely této práce je Královéhradecký kraj. Tento kraj vykazuje dlouhodobě průměrnou nezaměstnanost, viz dále (4.2).

2.2 Regionální disparity

Regionální disparity nevyplývají pouze z přírodních podmínek. Přirozeně se v každém regionu vytvářejí hospodářské a sociální rozdílnosti. V národním hospodářství se v průběhu let vytvoří regiony prosperující – s nízkou nezaměstnaností a vysokým hospodářským růstem i regiony zaostávající (vykazující relativně nižší hospodářský růst).

Regionální disparity jsou komplexním jevem, který má mnohé dimenze. Často se stává, že jsou regionální rozdílnosti hodnocené pouze z hlediska HDP. Rozdílnosti se však mohou projevat i v měřítku produktivity, míry nezaměstnanosti, apod. (Hudec 2009)

Podle Laciny (2007) dlouhodobý vývoj prokazuje, že se prohlubují rozdíly mezi regiony hospodářsky vyspělými a těmi zaostávajícími. To způsobuje nejen změny ekonomických ukazatelů (jako je HDP na obyvatele, míra nezaměstnanosti, výdaje na vědu a výzkum, výšku průměrných mezd, atd.), ale i stoupající napětí mezi prosperujícími a ostatními regiony migraci obyvatelstva⁷.

Regionální disparity je možné definovat jako rozdíly mezi regiony v abstraktním prostoru, podle Evropského parlamentu jsou výsledkem polarizace. Jejich prohlubování je způsobené jak rychlým růstem některých regionů, který se projevuje růstem bohatství a kumulací výrobních faktorů, ale i růst nezaměstnanosti, který způsobuje zhoršování sociální situace v jiných regionech. (Hudec 2009)

Prohlubování regionálních disparit zmiňuje ve své studii také Skokan (2009), v práci uvádí kontrast mezi vývojem regionálních a národních rozdílností: „Zatímco na národní úrovni pozorujeme v minulých letech trend postupné konvergence, regionální rozdíly přetrvávají a prohlubují se.“ (Skokan 2009)

---

⁷ I při pravidelné dojížděcí za prací z hospodářsky zaostávajícího regionu do regionu prosperujícího dochází k nežádoucím jevům, kdy občan ekonomicky aktivní v jiném regionu přispívá k jeho dalšímu rozvoji. Přitom ale ze zaostávajícího regionu, kde dlouhodobě žije, odčerpává prostředky, a tím přispívá k prohlubování nepříznivé hospodářské situace daného regionu. (Buček, Reháček a Tvrdouš 2010)

Rozdílnosti mezi regiony se v čase vyvíjí a je možné je vhodnou politickou a správní organizací regulovat a zmírňovat jejich negativní dopady. Identifikací, vyhodnocováním a odstraňováním negativních dopadů socio-geografických regionálních rozdílností se zabývá regionální politika. V našich podmínkách je státní regionální politika ještě formálně podřízena regionální politice Evropské unie, která reguluje a koriguje jednotlivé regionální politiky členských států.

2.3 Regionální politika

„Existence regionální politiky vyplývá z meziregionálních diferencí.“ (Wokoun 2003). Hlavním cílem regionální politiky je podle Wokouna (2003) zmírňování a odstraňování těchto rozdílností. Možnosti působnosti regionální politiky závisí na politické vůli, ale i na ekonomických možnostech daného regionu.

„Regionální politika představuje soubor intervencí zaměřených podle konkrétní situace státu a jeho regionů a podle očekávaných vývojových tendencí na podporu opatření vedoucích k růstu ekonomických aktivit a jejich vyváženému územnímu rozmístění a k rozvoji infrastruktury.“ (Postránecký 2010)

Definice regionální politiky je mnoho, žádná z nich ale zatím nebyla zcela přijata a plošně akceptována. Nejobecnějším vyjádřením definice regionální politiky je její pojetí jako souboru cílů, opatření a nástrojů, které jsou určeny ke zmírňování regionálních disparit v socioekonomické úrovni jednotlivých regionů. (Wokoun 2003)

Regionální politika je veřejnou politikou, která pomocí socioekonomických nástrojů ovlivňuje rozmístění hlavních socioekonomických zdrojů a aktivit za účelem vyváženého rozvoje regionů. Regionální politika na základě teoretických poznatků o regionálním rozvoji (kapitola 2.5) ovlivňuje reálný regionální rozvoj. (Damborský 2006)

Hlavním cílem každé regionální politiky je identifikace závažných regionálních disparit. Z takto určených cílů je pak zpravidla možné odvodit nástroje regionální politiky, které můžeme podle Wokouna (2003) rozdělit na makroekonomické, mikroekonomické a ostatní.

V rámci EU existuje několik přístupů k realizaci regionální politiky (Skokan 2009):

- první variantou je regionální politika preferující programy politiky soudržnosti EU; do této skupiny patří tzv. kohezní státy (Španělsko, Portugalsko, Řecko) a nové členské státy; takto vedená regionální politika se zaměřuje především na získávání a využívání prostředků z unijních fondů;

- další využívaný přístup k regionální politice je orientován převážně na využití národních regionálních programů s návazností na programy soudržnosti EU; tuto variantu využívá např. Rakousko, Dánsko, Švédsko, Finsko, Irsko;
- skupina zemí, jako je Francie a Velká Británie se zaměřuje především na vlastní regionální politiku, která má v dané lokalitě významný historický vývoj; pro tyto státy využívání strukturálních fondů nehraje výraznou roli;
- v poslední řadě existují státy (jako Německo, Norsko, Lucembursko), ve kterých se mísí národní přístup k regionální politice s tím unijním; tyto země kladou důraz na zdroje vlastní regionální politiky, zároveň však využívají unijní fondy pro podporu slabších regionů.

Regionální politika České republiky podléhá evropské legislativě, která dodržuje hierarchické územní členění. Toto rozdělení je možné klasifikovat do tří úrovní: nadnárodní, národní a regionální. Každá nižší úroveň přitom podléhá té vyšší.

Evropská norma regionální politiky mimo jiné vyžaduje administrativní dělení státu na statistické územní jednotky, tzv. NUTS. Tyto jednotky „byly zavedeny Eurostatem ve spolupráci s ostatními orgány EU pro potřeby klasifikování jednotné unifikované struktury územních jednotek a rovněž pro potřeby programování v rámci strukturálních fondů“. (Jedlička 2004) Evropské regionální dělení tedy umožňuje sběr statistických dat a rozdělování dotací z unijních strukturálních fondů.

Vláda České republiky vymezuje obecně regionální politiku jako koncepční a výkonnou moc státu, u které definuje tři cíle. Prvním cílem je přispívání k harmonickému a vyváženému rozvoji regionů. Funkcí dalšího cíle je snižování rozdílů mezi úrovněmi rozvoje jednotlivých regionů ČR. Účelem posledního vymezeného cíle je podporovat hospodářský a sociální rozvoj regionů ve smyslu aktivace nedostatečně využívaného hospodářského a sociálního potenciálu. (Informační systém pro implementaci práva EU 2011)

Regionální politika České republiky je definována zákonem č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje. Tento zákon specifikuje hlavní oblasti regionálního rozvoje, viz dále kapitola 2.4.

Podle Ministerstva pro místní rozvoj ČR (2009) je základním cílem regionální politiky České republiky „rozvoj regionů zaměřený na jejich soudržnost a zvyšování konkurenceschopnosti“

Ministerstvo pro místní rozvoj ČR dále vymezuje a zodpovídá za základní nástroje regionální politiky. Hlavním nástrojem je Strategie regionálního rozvoje České republiky, aktuálně platná pro rozmezí let 2007 až 2013.

2.4 Dělení regionů pro účely regionální politiky České republiky

Podle zákona č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje ve znění pozdějších předpisů se v ČR rozdělují regiony z hlediska nutnosti státní podpory. Podle tohoto aspektu je tedy v ČR možné vymezit regiony se soustředěnou podporou státu a ostatní regiony.

Mezi regiony se soustředěnou podporou státu zákon zařazuje regiony:

- strukturálně postižené;
- hospodářsky oslabené;
- venkovské.

Strukturálně postižené regiony vykazují vysokou nezaměstnanost, výrazný podíl zaměstnanosti v průmyslu a zároveň rozsah útlumu tohoto odvětví. Tyto regiony v důsledku technologického rozvoje a porevolučního úpadku těžkého průmyslu mají horší hospodářské výsledky a jsou náchylnější k výskytu ekonomických i sociálních problémů.

Hospodářsky slabé regiony mají obecně problém s využitím nebo lokací výrobních faktorů. Vykazují nízkou ekonomickou výkonnost a jejich obyvatelé mají nízké příjmy.

Venkovské regiony jsou charakteristické vyšším počtem zaměstnaných v zemědělství, nízkou hustotou zalidnění a v posledních letech i klesajícím počtem obyvatel. Tento úbytek je způsoben nízkou občanskou vybaveností venkova a zhoršeným přístupem k základním potravinám, službám i lékařské péči. Především mladým lidem toto nedostatečné sociální zázemí nevyhovuje a migrují do vyspělejších oblastí. Stěhování mladší části populace do měst vyplývá už ze studie M. Černého, kterou sledoval věkové složení a pohlaví obyvatel obcí v letech 1961 až 1970. (Kubeš 2000)

Mezi ostatní regiony můžeme započítat ty, jejichž handicap spočívá v jiných faktorech. Patří sem například pohraniční oblasti, regiony postižené živelními pohromami, oblasti se znečištěným životním prostředím, regiony s vyšší mírou nezaměstnanosti i bývalé vojenské prostory.

2.5 Regionální rozvoj

Příčinou potřeby existence regionálního rozvoje je výskyt regionálních disparit. Rozvoj z hlediska státu je podmíněn a determinován rozdílnostmi uvnitř jednotlivých regionů. Pro podporu národního rozvoje je tedy třeba brát ohled na tyto rozdílnosti nejen fyzicko-geografického charakteru, ale i na socioekonomická hlediska a historický vývoj daného regionu. Úspěšný rozvoj by měl být kombinací všeobecných principů a lokálních kompromisů, které zahrnují současnou i historickou situaci každého regionu. (Buček, Rehák a Tvrdoň 2010).

Rozvoj území obecně by měl zahrnovat následující prvky (Buček, Rehák a Tvrdoň 2010):

- růst, který ale není absolutní – měl by respektovat podmínky trvale udržitelného rozvoje a umožňovat uspokojování potřeb žijící generace bez ohrožení uspokojování budoucích potřeb;
- práce ve smyslu placeného zaměstnání, které umožňuje překonání chudoby a vede k rozvoji osobnosti;
- rovnost, spravedlnost nejen v rozdělování důchodů, ale i sociálních služeb (jako je přístup ke zdravotnické péči, vzdělání, infrastruktura, atd.);
- participace občanů na rozvoji – lidé by měli mít možnost ovlivňovat rozvoj například prostřednictvím politických rozhodovacích procesů v demokratické společnosti;
- nezávislost, samostatnost jednotlivých regionů v rámci státu – regiony by měly mít možnost samostatného rozhodování.

Definice výrazu regionální rozvoj existuje celá řada. Skokan (2004) vymezuje regionální rozvoj jako komplex procesů v regionu. Region je zde pojat jako celý systém s fungujícími vnitřními i vnějšími vztahy. K regionálnímu rozvoji je poté třeba využívat i systémového přístupu, tedy vnímat a využívat vzájemné vztahy subjektů uvnitř i vně regionu. Ministerstvo pro místní rozvoj (2013) představuje regionální rozvoj jako růst socioekonomického a environmentálního potenciálu a konkurenceschopnosti regionů. Tento růst by měl vést ke zvyšování životní úrovně a potlačování působení regionálních disparit. Podle Stejskala a Kovárnika (2009) zahrnuje pojem regionální rozvoj růst celkového socioekonomického potenciálu, zvyšování konkurenceschopnosti a úrovně regionu.

Nutnost regionálního rozvoje tedy způsobuje existence regionálních rozdílů. Rozvoj regionu zahrnuje snižování jejich negativního působení. Postupy, kterými je možno efektivně rozvíjet jeden region, nemusí být použitelné na jiném území. Proto jednotná definice regionálního rozvoje není prozatím uznána. Regionální rozvoj používá jako nástroj regionální politiku, která určuje jednotlivé regionální disparity a stanovuje další postupy ke snižování nepříznivých účinků těchto rozdílů.

3 VÝVOJ NEZAMĚSTNANOSTI V ČESKÉ REPUBLICE V LETECH 1993-2011

Česká republika je vnitrozemským státem ležícím v mírném podnebném pásmu. Hraničními státy jsou Polsko, Německo, Rakousko a Slovensko. Významný vliv na život a ekonomiku má regionální geografické dělení republiky – střet dvou horských masivů (Západní Karpaty a Český masiv). Tato povaha krajiny poskytuje jak plochy úrodné zemědělské půdy, tak i nevládné horské oblasti bohaté na nerostné suroviny. To umožňuje existenci jak rozvinutého a zemědělství v nížinách, tak i zpracovatelského průmyslu ve vyšších oblastech. Z historického hlediska ale právě velký objem zpracovatelského průmyslu způsobil největší problémy s výskytem nezaměstnanosti, viz dále.

Česká republika je unitárním parlamentním státem, který vznikl 1. 1. 1993 rozpadem České a Slovenské federativní republiky. Rozlohou zabírá 78 864 km² a celkový počet obyvatel k březnu roku 2011 činí 10 562 214 osob⁸. Republika je rozdělena do 14 krajů a od roku 2004 je členem nadnárodního společenství – Evropské unie.

3.1 Vývoj nezaměstnanosti v České republice

Sledované období je nejvhodnější pro objektivní zhodnocení vývoje nezaměstnanosti. Ve dřívějších letech centrálně plánovaného hospodářství nezaměstnanost oficiálně neexistovala, nelze tedy získat věrohodné informace o daném stavu. V období let 1989 až 1993 procházelo území České republiky transformací ekonomiky z centrálně plánované k volnému trhu. Období transformace ekonomiky je celkově vždy velmi náročná etapa vývoje hospodářství. Lze tedy očekávat výrazné excesy od potencionálních stavů vývoje ekonomiky i nezaměstnanosti samostatně. Časové řady počínající rokem 1989 by nebyly srovnatelné.

Navíc data z let 1989 – 1993 nejsou pro srovnání se dnešním stavem použitelná. Především co se týká relativních přepočtů, neboť ty jsou vztahovány k rozdílnému počtu obyvatel – jsou započítávány počty obyvatel z obou dnes samostatných republik, České i Slovenské. Velkou roli zde hraje i velikost území a charakter krajiny. To se projevuje ve struktuře nezaměstnanosti a jejím možném vývoji v určitých oblastech. Počátek sledovaného období (rok 1993) je významný také z důvodu vzniku České národní banky a samostatné měny – Koruny české.

---

⁸ podle Sčítání lidu, domů a bytů 2011

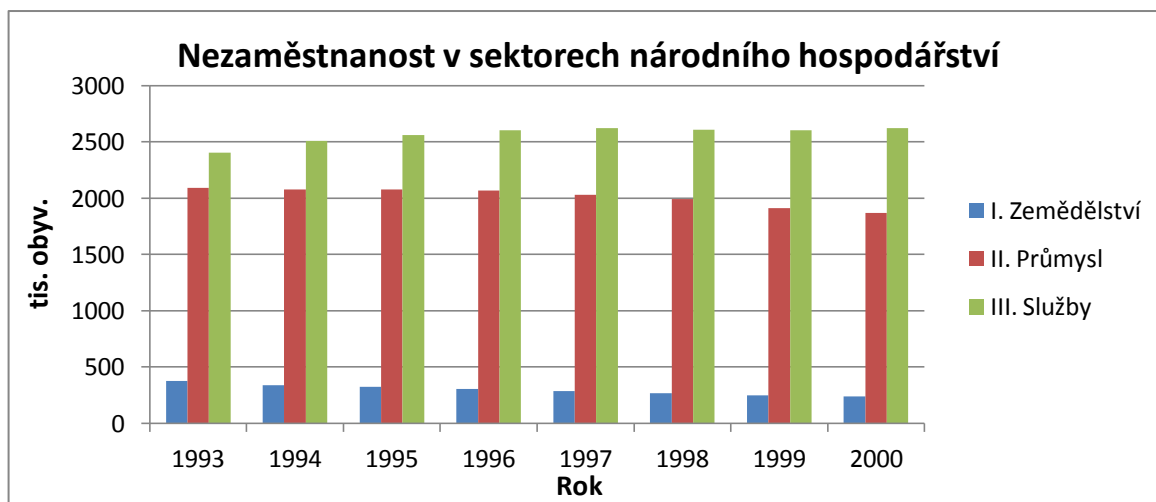
Proto je zde využito zvolené období od roku 1993, kdy je možné využívat data vycházející z podmínek tržní ekonomiky, z relativně konstantního vývoje počtu obyvatel na území, ze stálé rozlohy území i z určité povahy krajiny.

Studie Českého statistického úřadu (2006) zabývající se příčinami změn na trhu práce v České republice v letech 1993 až 2006 zaznamenala výrazný nárůst nezaměstnanosti po roce 1997. Od roku 2000 se pak míra nezaměstnanosti podle výzkumu Českého statistického úřadu ustálila na relativně vyšší úrovni. Další prudký nárůst nezaměstnanosti znovu nastal po roce 2008. Zvolené období (1993 – 2011) je v této práci rozděleno na dvě periody podle těchto dvou náhlých výkyvů ve vývoji nezaměstnanosti. První etapa představuje období od roku 1993 do roku 2000, kdy nastal první prudký nárůst nezaměstnanosti. Druhé období je periodizováno od roku 2001 do roku 2011, kdy míra nezaměstnanosti zaznamenala nejprve prudký pokles a následně vzrůst na téměř 10 %.

3.1.1 Období let 1993 až 2000

Tržní ekonomika vyžadovala vyšší nároky na zaměstnance, vyšší efektivitu a produktivitu práce. Neefektivní a málo produktivní pracovní místa byla rušena. Stát ale nabízel možnosti podpory zaměstnavatelů (jako snadno dostupné úvěry a vyšší tolerance zadluženosti). Proto se v letech 1993 až 1996 celková míra registrované nezaměstnanosti pohybovala na 3% úrovni.

Strukturální nezaměstnanost rostla především v primárním sektoru (těžký průmysl, zemědělství). Významnému nárůstu celkové míry nezaměstnanosti ale bránil rozvoj terciárního sektoru služeb. Nově vznikající a privatizované podniky absorbovaly množství nezaměstnaných z primární sféry.

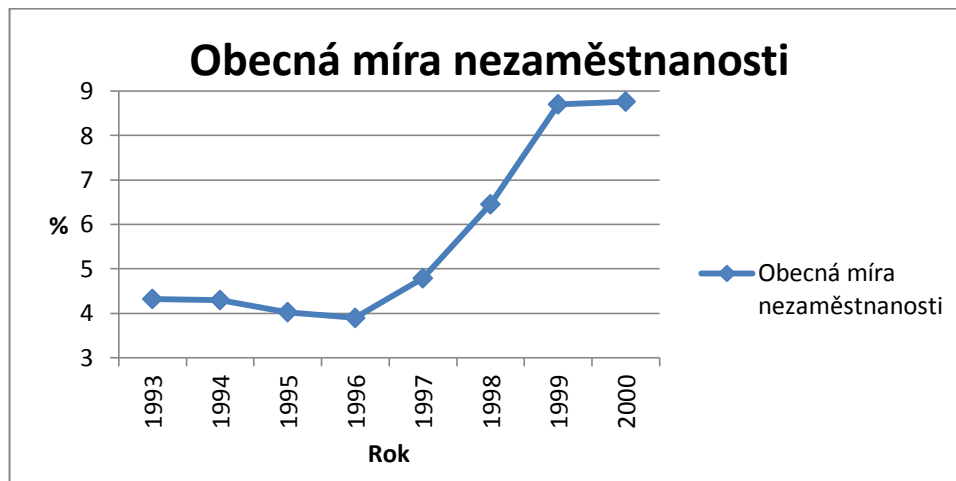

Obrázek 5: Graf vývoje nezaměstnanosti v jednotlivých sektorech hospodářství ČR

Zdroj: (Ministerstvo práce a sociálních věcí 2013b)

V následujících letech 1997 – 2000 se trh práce začal segmentovat podle regionů. Strukturální nezaměstnanost se prohlubovala. V roce 1997 došlo k měnové krizi, zpomalení tempa růstu ekonomiky a nárůstu nezaměstnanosti. Na trhu práce se objevil efekt hystereze⁹.

Podle analýzy Českého statistického úřadu (2013) byly jedním z dalších faktorů prudkého růstu nezaměstnanosti po roce 1996 demografické změny ve struktuře obyvatelstva. Mezi ekonomicky aktivní nastupovaly podle této analýzy „silné ročníky“. Navíc s poklesem HDP a rušením neefektivních pracovních pozic klesá i poptávka po práci.

Obrázek 6: Graf vývoje obecné míry nezaměstnanosti v letech 1993 – 2000

Zdroj: (Český statistický úřad 2013)

Mezi jednotlivými regiony existovala velice špatná infrastruktura. V regionech nejvíce postižených strukturální nezaměstnaností se objevovala i nezaměstnanost dlouhodobá (delší než 12 měsíců). Trh práce vyžadoval jinou kvalifikační strukturu, než mohli lidé nabídnout. Dříve lukrativní pracovní pozice se z důvodu neefektivnosti a nízké produktivity rušily, kvalifikace občanů na tyto pozice ale zůstávala.

3.1.2 Období let 2000 - 2011

V průběhu těchto let česká ekonomika, s malým zaváháním v roce 2002, vykazovala výrazný hospodářský růst. Židek (2006) považuje za hlavní faktory tohoto růstu zvýšenou

---

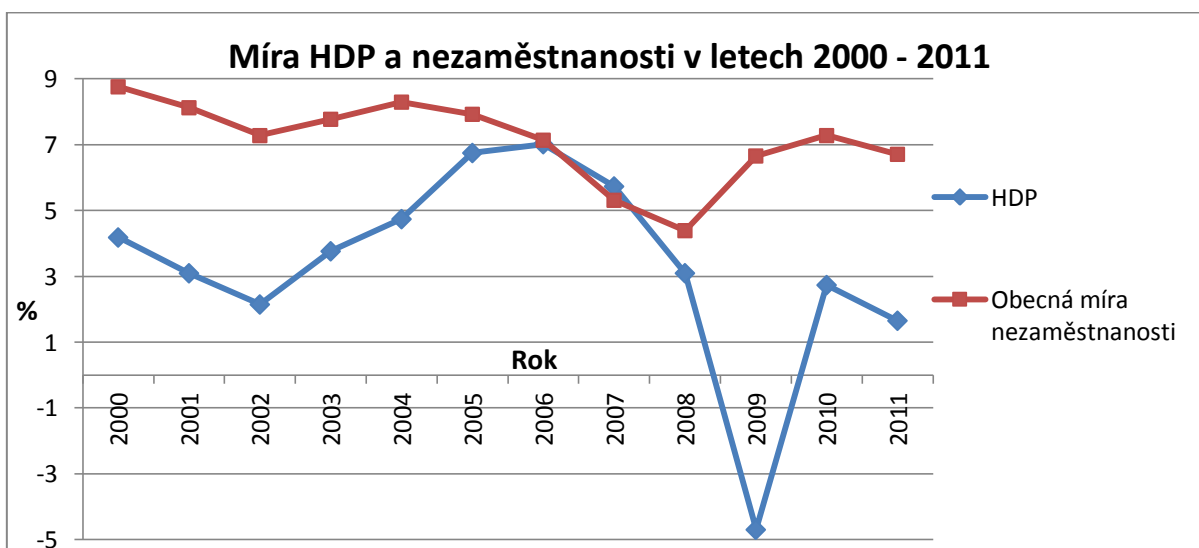
⁹ Efekt hystereze vede k růstu přirozené míry nezaměstnanosti. Vzniká v momentě, kdy dlouhodobě nezaměstnaní časem ztratí svoji schopnost najít si novou práci a stávají se nezaměstnatelnými (protože z druhé strany ani zaměstnavatelé nemají zájem zaměstnávat dlouhodobě nezaměstnané). Takovýto dlouhodobě nezaměstnaný člověk se stává závislý na sociálních dávkách a ztrácí zájem o jakoukoliv možnost zaměstnání. Stává se dobrovolně nezaměstnaným.

spotřebu domácností, úspěšný export (převážně do zemí EU) a přímé zahraniční investice do fixního kapitálu (především do strojů a technologických zařízení). Trh práce neustále trpěl efektem hystereze. Tempo růstu nezaměstnanosti nedosahovalo tempa hospodářského růstu.

I na přelomu tisíciletí stále přetrvávala tendence českého pracovního trhu - ubývání zaměstnanosti v primárním a sekundárním sektoru, které bylo doprovázeno růstem sektoru terciárního. Míra nezaměstnanosti se tak stabilně držela kolem 9 – 10 %.

V tomto období také Česká republika vstoupila do mezinárodního uskupení – Evropské unie. Podle Eurostatu míra nezaměstnanosti v České republice v roce 2004 činila 8,3 %, oproti 9% průměrné míře nezaměstnanosti v celé Evropské unii. Ale nově vzniklá pracovní místa vyžadovala vyšší kvalifikaci a vzdělání. Strukturální nezaměstnanost se nadále prohlubovala.

Z grafu (viz Obrázek 7) je patrné, že míra nezaměstnanosti klesala postupně s růstem HDP až do roku 2009, kdy vlivem zásahu ekonomické krize nezaměstnanost rapidně stoupla. Společně s poklesem domácí ekonomiky vzrostla nezaměstnanost a za dva roky se vyšplhala opět téměř k 10 % (v roce 2010 činila obecná míra nezaměstnanosti 7,28 % a míra registrované nezaměstnanosti dokonce 9,1 %).

Obrázek 7: Graf porovnání míry růstu HDP a obecné míry nezaměstnanosti v letech 2000 - 2011

Zdroj: (Český statistický úřad 2013)

Společně se vstupem do EU Česká republika přijala i novou metodiku výpočtu nezaměstnanosti. Výpočet míry registrované nezaměstnanosti zůstal a využívá ho především Ministerstvo práce a sociálních věcí. Přibyla nově metodika výpočtu obecné míry

nezaměstnanosti podléhající metodice Evropské unie, kterou v České republice využívá Český statistický úřad.

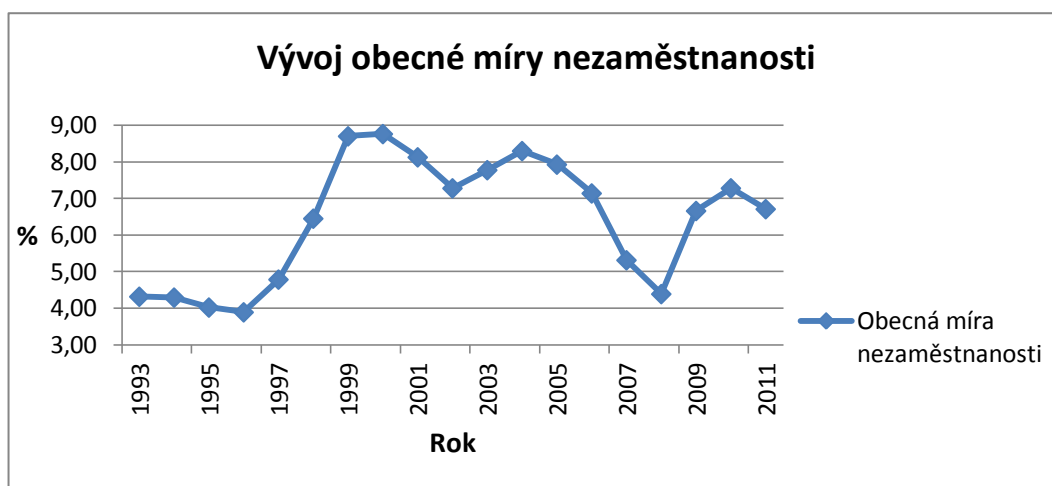
3.2 Zhodnocení vývoje nezaměstnanosti v ČR

Celkový vývoj nezaměstnanosti byl v České republice podmíněn historickými a globálními událostmi ve sledovaném období.

Od roku 1993 se nezaměstnanost držela na velmi nízké úrovni díky transformaci ekonomiky, nárůstu terciérního sektoru, privatizaci a rozvoji soukromého podnikání. Pozitivní vývoj vyvrcholil v roce 1996, který je možné označovat za nejproduktivnější rok devadesátých let. Trh práce se ale začal segmentovat podle regionů, to způsobilo růst strukturální nezaměstnanosti. Zlomovým bodem se stal rok 1997, kdy došlo k měnové krizi. Negativní dopady na nezaměstnanost měla tato událost prakticky okamžitě. Měnová krize měla vliv na zpomalení tempa růstu ekonomiky, následnou redukci zaměstnanosti a velkou propouštěcí vlnu.

Další vývoj již neprovázely tak příznivé podmínky nově vznikající tržní ekonomiky. Na trhu práce nastal efekt hystereze, zpomalilo se tempo růstu ekonomiky a nezaměstnanost vzrostla až k 9% míře. Holman (2002) považuje za důvod tak výrazného a dlouhodobého zvýšení nezaměstnanosti růst přirozené míry nezaměstnanosti. Poukazuje na fakt, že si mnozí lidé po dokončené transformaci a privatizaci zvykli na pobírání podpory v nezaměstnanosti. Navíc využívají možnost práce tzv. „na černo“. Jsou hlášeni na úřadech práce a pobírají sociální dávky, přitom ale neoficiálně pracují. Tento postup je výhodný jak pro nelegálního „zaměstnance“, který pobírá dvojí příjem (ze sociálních dávek a za odvedenou práci), tak i pro zaměstnavatele, který za neregistrovaného pracovníka nemusí platit sociální a zdravotní pojištění.

Příznivý vývoj na trhu práce po přelomu tisíciletí, kdy nezaměstnanost klesala až k rekordnímu roku 2008 (obecná míra nezaměstnanosti dosáhla 4,39 %), byl zastaven světovou hospodářskou krizí. Nezaměstnanost začala rapidně stoupat, až kulminovala rokem 2010 (obecná míra nezaměstnanosti 7,28 %).

Obrázek 8: Graf vývoje obecné míry nezaměstnanosti v ČR v období 1993 - 2010

Zdroj: (Český statistický úřad 2013)

Nejnižší míry za sledované období, vlivem dokončené transformace ekonomiky, státní podpory zaměstnavatelů, privatizaci a vzniku soukromých podniků, dosáhla obecná nezaměstnanost v České republice v roce 1996 (obecná míra nezaměstnanosti 3,89 %). Nejvyšší míra, v důsledku zpoždění reakce nezaměstnanosti na hospodářský vývoj, dokončené restrukturalizace na trhu práce a efektu hystereze, byla zaznamenána v roce 2001 (8,76 %).

4 CHARAKTERISTIKA KRÁLOVÉHRADECKÉHO KRAJE

Královéhradecký kraj leží v severovýchodní části Čech. Jeho hranici tvoří více než z jedné třetiny státní hranice s Polskem. Sousedními kraji jsou: Liberecký, Pardubický (se kterými tvoří oblast NUTS II Severovýchod) a Středočeský. (Královéhradecký kraj 2008)

Obrázek 9: Geografická mapa Královéhradeckého kraje

Zdroj: (Královéhradecký kraj 2008)

Královéhradecký kraj patří v České republice k územně méně rozlehlým a méně zalidněným. Území kraje zabírá 6% část plochy celé republiky (4 759 km²). Administrativní dělení v kraji vymezuje 15 obvodů obcí s rozšířenou působností a 35 obcí s pověřeným obecním úřadem. Administrativně samostatných obcí se pak v kraji nachází celkem 448 a 48 z nich nese statut města. Poměrně nižší počet obyvatel (553 856 obyvatel - 5,3 % celkového počtu obyvatel České republiky¹⁰) v kraji způsobuje nejen malý počet měst, ale i velké množství obcí s nízkým počtem obyvatel¹¹.

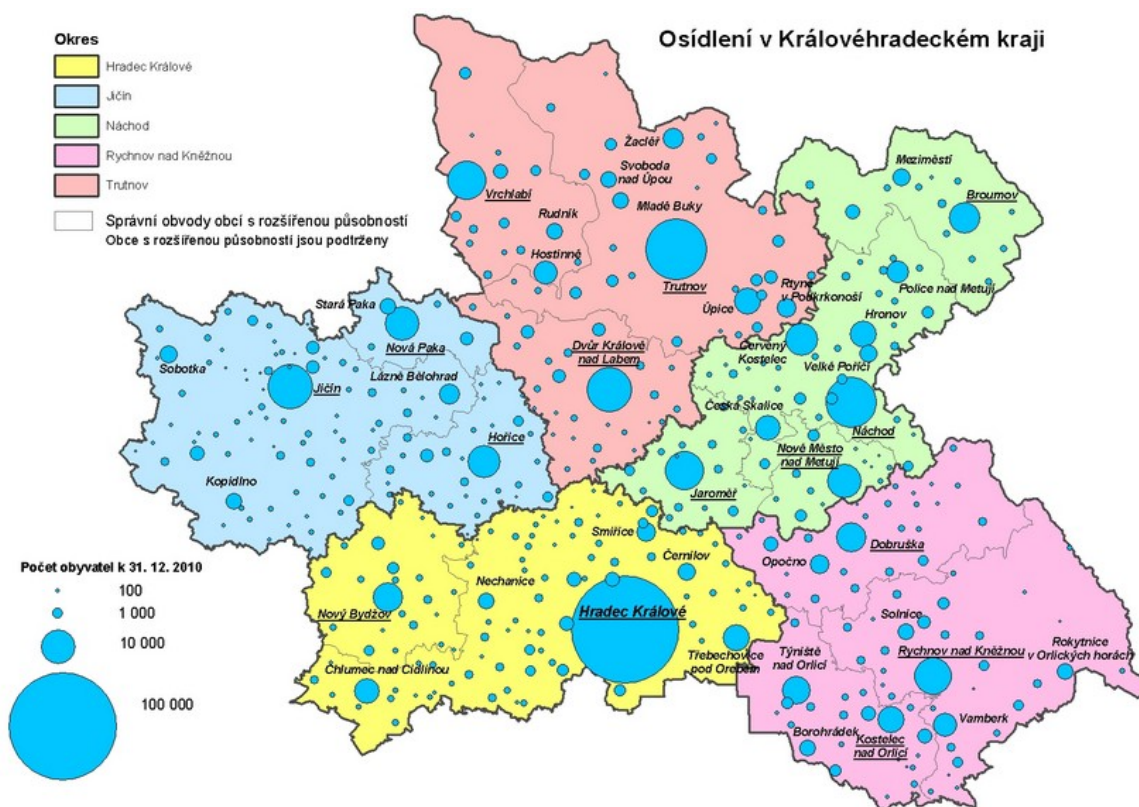
Zalidnění v kraji je nehomogenní, rozdrobené po celém území nerovnoměrně. Způsobuje to historický vývoj i geografická poloha kraje. Oblast Polabí je poměrně více zalidněna (sídlí

---

¹⁰ podle Sčítání lidu, domů a bytů 2011

¹¹ v roce 2010 bylo v kraji 181 obcí s celkovým počtem obyvatel menším než 500

tu i administrativní centrum a metropole kraje – Hradec Králové), než hůře dostupné horské oblasti Krkonoš, které jsou ze sídelního hlediska omezené ochranným legislativním systémem národního parku a dalších chráněných územních ploch¹².

Obrázek 10: Mapa osídlení v Královéhradeckém kraji k 31. 12. 2010

Zdroj: (Český statistický úřad 2013)

4.1 Ekonomická struktura kraje

Na území Královéhradeckého kraje se nachází ložiska štěrkopísků (podél toku Labe) a písků (Jičínsko), které tvoří nejvýznamnější složku těžby na území kraje. V historii zde ještě probíhala těžba černého uhlí (na Trutnovsku). Kromě písku se zde nachází ještě řada lomů na pískovec a vápenec, stavební i dlažební kámen.

Výrazně je zde zastoupen zpracovatelský průmysl a strojírenství - výroba dopravních prostředků (Vrchlabí), optických zařízení, základních kovů a kovárenských a hutních výrobků.

Tradiční pozici zaujímá potravinářství a textilní výroba. Drobní i větší výrobci textilních produktů podnikají především v severní (hornaté) části kraje. Zde se nachází i rozvinutý

¹² Chráněná území tvoří více než 20 % rozlohy kraje.

průmysl těžby a zpracování dřeva. Sídli zde drobní i větší producenti nábytku a vybavení interiérů i výroba vlákniny, papíru a výrobků z něj (Hostinné).

V nížinných oblastech (především na území Polabské nížiny) je stále výrazná zemědělská prvovýroba, díky kvalitnější a úrodnější půdě. Průmyslová činnost se v kraji soustřeďuje především ve větších městech, za hospodářské centrum lze označit Hradec Králové.

Významnější zastoupení hutního a těžebního průmyslu v kraji chybí. Díky tomu kraj nepostihly výraznější problémy spojené s transformací ekonomiky. Strukturální nezaměstnanost nezastihla území v takové míře jako např. v Moravskoslezském kraji. Díky nižšímu podílu těžkého průmyslu se navíc zachovalo i jedinečné přírodní bohatství v horských oblastech Krkonoš a Orlických hor (ve srovnání například s poškozením krajiny Krušných hor).

Ekonomika Královéhradeckého kraje je dlouhodobě stabilní, středně rozvinutá s vysokým podílem služeb a výrob s nízkou přidanou hodnotou. (Královéhradecký kraj 2007) V kraji působí velké množství subjektů malých a středních podniků, které jednotlivě nemají výraznější podíl na tvorbě HDP a při výraznějších ekonomických změnách vykazují nižší stabilitu a flexibilitu. Zahraniční investoři a velké firmy nemají v kraji tak výrazné postavení.

V roce 2011 působilo v kraji 134 689 ekonomických subjektů, z čehož bylo přes 107 658 fyzických osob a přes 27 000 právnických osob. Nejvyšší počet ekonomických subjektů (přes 10 000) byl s maximálním počtem devíti zaměstnanců. Tyto údaje jasně dokazují malou atraktivnost kraje pro velké a nadnárodní firmy a korporace s počtem zaměstnanců převyšujícím 250. Podnikání je soustředěno především do větších měst. Hlavním centrem je Hradec Králové, jako další lze zmínit Náchod, Trutnov a Jičín.

Podle Strategie rozvoje kraje (Královéhradecký kraj 2007) jsou významným článkem rozvoje existující a nově vznikající průmyslové zóny, které v případě efektivního využití mohou zajistit důležitý rozvoj kraje (jak z celostátního, tak i z evropského hlediska). Kvalitně inženýrsky a územně plánované a vedené průmyslové zóny mohou zajistit rozvoj podnikatelských aktivit, příchod výrazných investorů, tvorbu nových pracovních míst, ale i technologický rozvoj území (zásluhou koncentrace firem a pozitivního vlivu aglomeračních úspor¹³). Průmyslové zóny jsou proto stále více populární i mezi menšími městy v kraji.

---

¹³ Aglomerační úspory lze dělit na interní a externí. Interní lze charakterizovat pomocí úspory z rozsahu při koncentraci výroby do prostoru. Externí aglomerační úspory vznikají mezi různými firmami lokalizovanými

V současnosti se v Královéhradeckém kraji nachází celkem 12 průmyslových zón. Navzdory optimistickému tvrzení Strategie rozvoje kraje (Královéhradecký kraj 2007), není bohužel realizace těchto zón příliš kvalitně provedena. Velká většina z nich je využívána málo nebo vůbec. Důvodem je především špatná dopravní obslužnost a dostupnost. Podle Regionálního informačního servisu (Centrum pro regionální rozvoj České republiky 2012) je možné v budoucnosti tyto zóny využít po dostavbě a revitalizaci dopravní infrastruktury. Server ale predikuje většině zón (pro jejich velký územní rozsah, který je minimálně využíván) zánik nebo alespoň redukci využitelné plochy.

Dále podle SWOT analýzy Strategie rozvoje kraje (2007), jsou pro Královéhradecký kraj nejvýznamnější následující slabé stránky:

- existují zde ekonomicky slabá území, především v horských venkovských oblastech;
- na venkově se vyskytuje vyšší nezaměstnanost a nedostatek veřejných služeb;
- komplex celoživotního učení je velmi slabě zajištěn;
- vzdělávací sféra není provázaná s potřebami trhu práce;
- poskytovatelé sociálních a zdravotních služeb v regionu spolu málo a neefektivně spolupracují;
- nepříznivý demografický vývoj, především ve venkovských oblastech;
- nejvýznamnějším nedostatkem je špatný stav dopravní a technické infrastruktury a její malá provázanost na ostatní kraje.

Tyto slabé stránky lze považovat za negativní disparity v kraji a z hlediska rozvoje regionu (kapitola 2.5) je třeba tyto slabé stránky potlačovat.

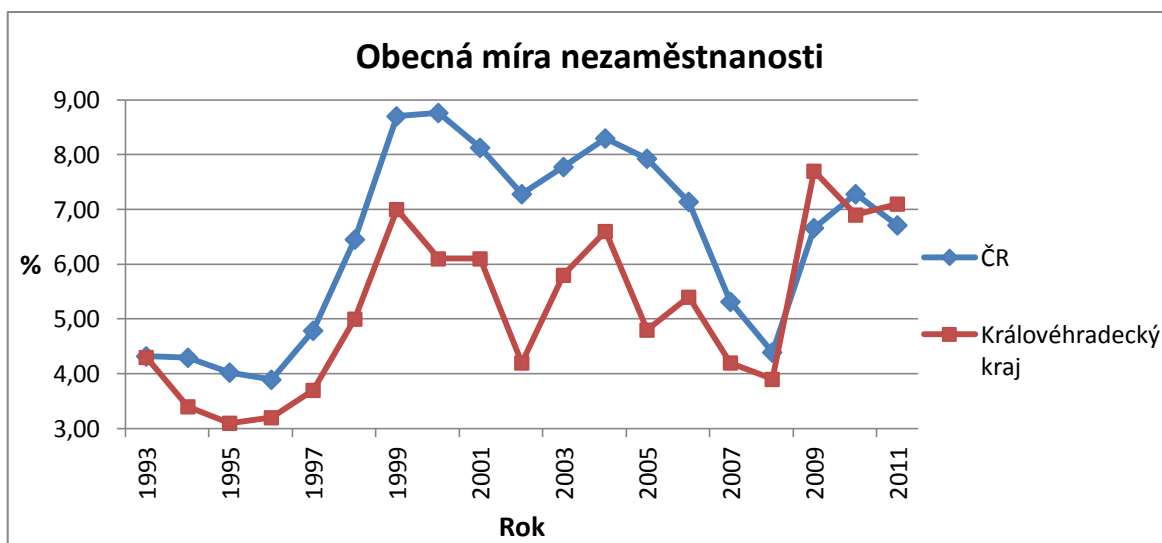
4.2 Nezaměstnanost v Královéhradeckém kraji

Královéhradecký kraj dlouhodobě vykazuje nižší míru nezaměstnanosti, než je celorepublikový průměr. Do roku 2009 se Královéhradecký kraj řadil na přední příčky

---

v prostoru. Může se jednat o firmy ze stejného sektoru (jako příklad lze uvést koncentraci firem automobilového průmyslu) nebo firmy bez ohledu na sektor působení (tyto firmy těží z lokalizace volné pracovní síly, která migruje za prací i z ostatních regionů – tento jev pak zpětně podporuje růst a rozvoj měst). (Buček, Rehák a Tvrdoň 2010)

nejnižší nezaměstnanosti v republice, viz Obrázek 11. Po roce 2009 míra nezaměstnanosti podle VŠPS drží blíže národnímu průměru, v roce 2011 se Královéhradecký kraj s obecnou mírou nezaměstnanosti 7,1 % řadil na 8. místo mezi ostatními kraji s nejnižší nezaměstnaností.

Obrázek 11: Porovnání obecné míry nezaměstnanosti v Královéhradeckém kraji a ČR

Zdroj: (Český statistický úřad 2013)

Nejvyšší obecná míra nezaměstnanosti byla podle VŠPS v Královéhradeckém kraji zaznamenána v letech 1999 a 2009.

Vysoká obecná míra nezaměstnanosti v roce 1999 (viz Tabulka 1) má úzkou souvislost s vývojem v celé České republice. Jedná se o následek měnové krize, která na stát dopadla v roce 1997. Od této doby se také obecná míra nezaměstnanosti v kraji zvyšovala, až kulminovala v roce 1999.

Rok 2009 je naopak spojen s celosvětovou hospodářskou krizí. V Královéhradeckém kraji obecná míra nezaměstnanosti ve výši 7,7 % dokonce přesáhla republikový průměr, viz Obrázek 11.

Tabulka 1: Vývoj obecné míry nezaměstnanosti v Královéhradeckém kraji

Obecná míra nezaměstnanosti										
Rok	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
%	4,3	3,4	3,1	3,2	3,7	5	7	6,1	6,1	4,2
Rok	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	
%	5,8	6,6	4,8	5,4	4,2	3,9	7,7	6,9	7,1	

Zdroj: (Český statistický úřad 2013)

Nejnižší obecná míra nezaměstnanosti byla naopak v letech 1994 – 1997, kdy nepřesáhla 4% míru. Tento jev byl způsoben transformací ekonomiky nejen v kraji, ale i v celé republice. V kraji se rušila pracovní místa především v sektoru zemědělství a zpracovatelského průmyslu. Nárůst nezaměstnaných ale úspěšně absorboval rozvíjející se sektor služeb. Navíc v kraji výrazně rostl počet registrovaných soukromých subjektů (Český statistický úřad 2013) Velký počet takto nově vzniklých pracovních míst způsobil příznivý vývoj nezaměstnanosti až do roku 1997. Podobně nízká míra se vyskytla ještě v roce 2008. V tomto roce vrcholil ekonomický výkon celé republiky. Hrubý domácí produkt v kraji dosáhl do té doby historického maxima (Český statistický úřad 2013), pozitivní vývoj byl přerušen až světovou hospodářskou krizí. Před nástupem krize obecná míra nezaměstnanosti v Královéhradeckém kraji činila 3.9 %.

Míra registrované nezaměstnanosti vykazovala ve sledovaném období podobné trendy, viz Tabulka 2. Od velmi nízké míry na počátku období – roky 1993 až 1996 přes rapidní nárůst v roce 1997 až k míře 7,5 % v roce 1999.

Tabulka 2: Vývoj registrované míry nezaměstnanosti v Královéhradeckém kraji

Registrovaná míra nezaměstnanosti										
Rok	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
%	2,5	2,2	2	2,7	4	6,1	7,5	5,9	6,3	7,3
Rok	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	
% původní metodika	7,89	8,28								
% nová metodika		7,67	7,33	6,32	4,7	4,81	7,97	8,37	7,49	

Zdroj: (Český statistický úřad 2013, Ministerstvo pro místní rozvoj 2009)

V roce 2004 Ministerstvo práce a sociálních věcí změnilo metodiku výpočtu registrované nezaměstnanosti. Podle informací Školského informačního portálu Královéhradeckého kraje (2013) od přelomu tisíciletí registrovaná míra nezaměstnanosti v kraji stoupala a od roku 2002 stagnovala v okolí 7% hranice. Minima dosáhla v červnu roku 2008 (4,81 %). Následkem celosvětového hospodářského poklesu pak v roce 2009 opět prudce stoupala až k 8,37 % v roce 2010. „Stabilně si kraj udržoval pozici o více než 1,0 % lepší než průměr České republiky.“ (Školský informační portál Královéhradeckého kraje 2013)

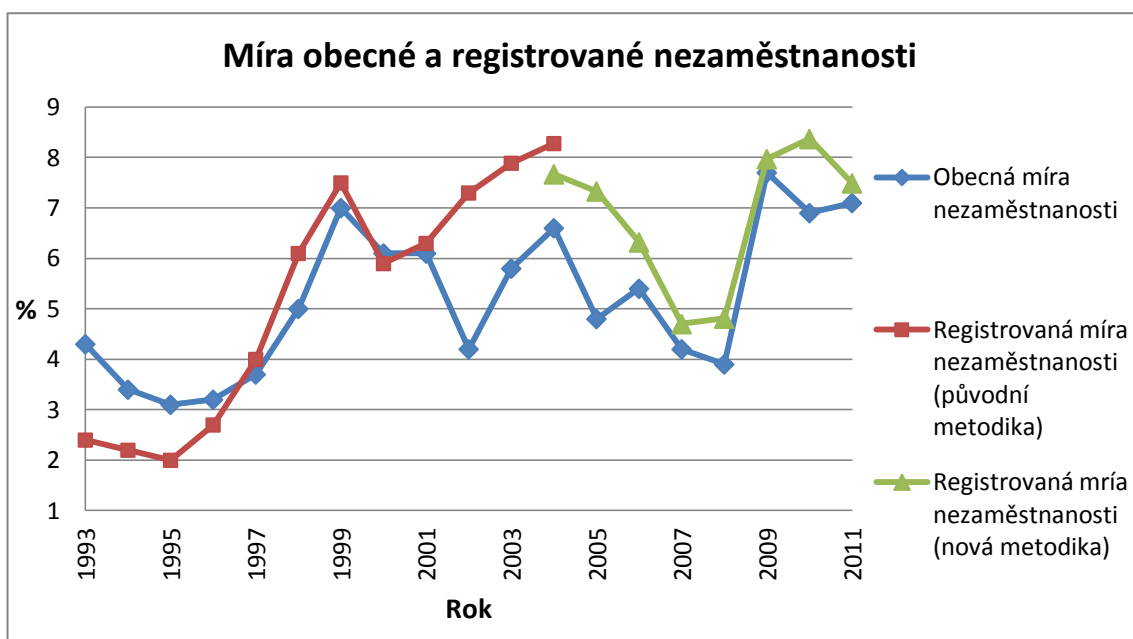
Vývoj nezaměstnanosti v kraji úzce souvisí s celorepublikovým vývojem (kapitola 2.1). Na počátku sledovaného období docházelo k transformaci ekonomiky. Přes rušení pracovních míst v primárním sektoru ekonomiky, vznikalo velké množství soukromých podniků a rozvíjel se sektor služeb. Nezaměstnanost ztlačila. Zlom nastal až v roce 1997, kdy nastala měnová krize a míra nezaměstnanosti v regionu během následujících let prudce

stoupala. I po překonání této fáze míra nezaměstnanosti stagnovala. Studie Českého statistického úřadu (2006) uvádí, že příčinou tohoto stavu byl kromě jiných ekonomických ukazatelů i demografický vývoj. Do produktivního věku se dostávali potomci silných generací 70. let 20. století. Trh práce podle této studie nebyl připraven na takový nápor ze strany nabídky práce a nezaměstnanost, přes pozitivní ekonomický vývoj, vykazovala relativně vysokou míru. Vyrovňování na pracovním trhu v regionu nastalo až kolem roku 2005, od tohoto roku začala míra nezaměstnanosti výrazně klesat. Tento příznivý vývoj zastavila světová hospodářská krize v roce 2008.

Míra nezaměstnanosti se v Královéhradeckém kraji dlouhodobě pohybuje pod hodnotami celorepublikového průměru. Jedinou výjimku tvoří rok 2009, kdy obecná míra nezaměstnanosti v kraji (7,7 %) překročila průměr ČR (6,7 %). V kraji je patrný regionální rozdíl ve vývoji nezaměstnanosti, kdy centrum (město Hradec Králové) vykazuje nižší míry než okolní a pohraniční oblasti. Přesto kraj podle Školského informačního portálu (2013) vykazuje spíše homogenní charakter – v kritickém roce 2009 byl rozdíl mezi nejnižší mírou nezaměstnanosti (Hradecko, 5,8 %) a nejvyšší (Trutnovsko, 9,6 %) velmi malý (3,8 %).

Obě v České republice sledované hodnoty nezaměstnanosti se v jednotlivých letech výrazně liší. Tento rozdíl je způsoben odlišnou metodikou výpočtu ukazatelů. Obecná míra nezaměstnanosti vychází z Výběrového šetření pracovních sil, které se koná jednou za čtvrt roku a probíhá formou dotazníku. Tento způsob je založen na pravidelnosti a dlouhodobosti. Výběr respondentů se každý rok z 20 % obměňuje (Český statistický úřad 2013). Dlouhodobé pravidelné šetření tak umožňuje kumulaci statistických údajů o ekonomických, sociálních a demografických jevech, které Český statistický úřad dále využívá pro hodnocení a predikci situace na trhu práce. Stále ale pracuje pouze s odhadem skutečné nezaměstnanosti (viz 1.5), který vychází z údajů získaných z dotazníku Českého statistického úřadu.

Míra registrované nezaměstnanosti pak zobrazuje pouze občany nahlášené na úřadech práce. Z důvodů popsaných výše nezobrazuje skutečnou nezaměstnanost na daném území.

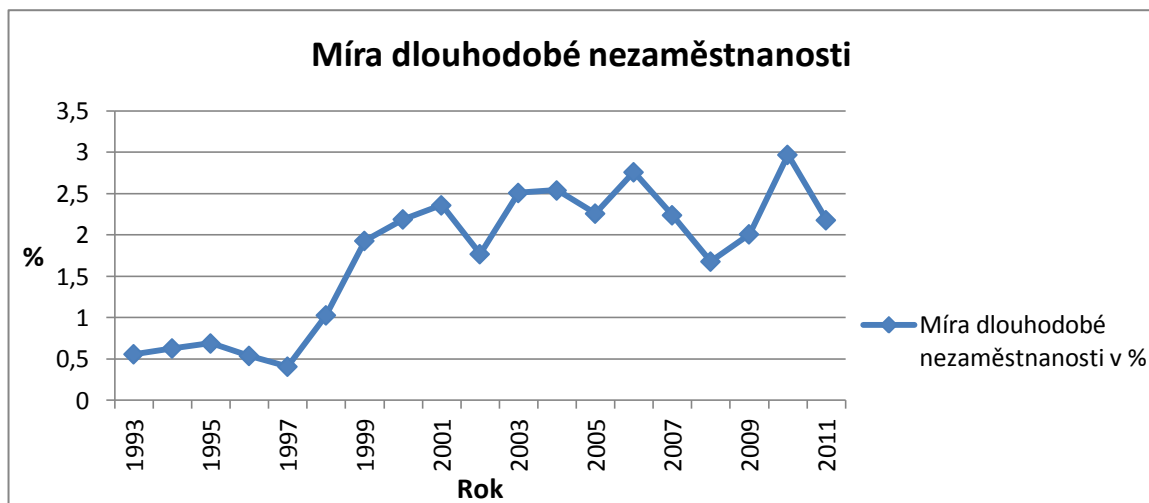

Obrázek 12: Porovnání vývoje obecné míry nezaměstnanosti a míry registrované nezaměstnanosti v Královéhradeckém kraji

Zdroj: zpracováno podle (Český statistický úřad 2013, Ministerstvo práce a sociálních věcí 2013b)

Jak je zřejmé z Obrázku 12, metodika výpočtu výrazně ovlivňuje dosažené hodnoty míry nezaměstnanosti na daném území. Pro následující testy vlivu nezaměstnanosti na Královéhradecký kraj bude proto použit ukazatel dlouhodobé nezaměstnanosti (viz dále). Kromě nesouladu obou metodik výpočtu míry nezaměstnanosti, je dalším důvodem uvedení ukazatele dlouhodobé nezaměstnanosti fakt, že nejvýraznější sociální a ekonomické dopady nezaměstnanosti jsou pozorovány právě v případech dlouhodobé nezaměstnanosti (viz kapitola 1.7).

Pro potřeby této práce bude sledována míra dlouhodobé nezaměstnanosti vyjádřena podílem počtu nezaměstnaných jeden rok a déle a celkové pracovní síle. V čitateli tohoto zlomku je počet dlouhodobě nezaměstnaných a ve jmenovateli je celkový počet osob s jediným nebo hlavním zaměstnáním plus celkový počet nezaměstnaných. (Český statistický úřad 2013)

Obrázek 13: Vývoj míry dlouhodobé nezaměstnanosti v Královéhradeckém kraji

Zdroj: zpracováno podle (Český statistický úřad 2013)

Na Obrázku 13 jsou uvedeny hodnoty ukazatele dlouhodobé míry nezaměstnanosti v Královéhradeckém kraji v jednotlivých letech sledovaného období. Údaje jsou vypočítány podle metodiky Českého statistického úřadu, viz výše.

5 DOPADY NEZAMĚŠTNANOSTI NA KRÁLOVÉHRADECKÝ KRAJ

Pro vymezení hlavních důsledků nezaměstnanosti v Královéhradeckém kraji bude v této práci využito metody korelační analýzy. Tato metoda umožňuje stanovení míry závislosti dvou jevů. Pomocí testů korelační analýzy bude zjištěna míra závislosti dlouhodobé nezaměstnanosti a jednotlivých vybraných ukazatelů dopadů nezaměstnanosti. Na základě výsledků testů budou následně stanoveny nejvýznamnější dopady nezaměstnanosti na Královéhradecký kraj.

5.1 Korelační analýza

„V reálném životě často sledujeme více statistických znaků současně a kromě jejich vlastností nás zajímá i těsnost (velikost, síla) jejich vzájemného ovlivňování.“ (Kubanová 2008)

Korelační analýza zkoumá právě míru, jakou se pozorované jevy ovlivňují. Umožňuje zjistit míru „těsnosti“ závislosti sledovaných veličin.

V podmínkách této práce se vyskytují vždy dvě náhodné veličiny s konečnými nenulovými rozptily DX a DY . Pro měření těsnosti vztahu každé dvojice veličin zde bude použit výběrový koeficient korelace (tzv. Pearsonův):

$$R_{X,Y} = \frac{\overline{COV}(X,Y)}{S_X \cdot S_Y} \quad (2)$$

kde: $\overline{COV}(X,Y)$ - je výběrová kovariance veličin X a Y ;

S_X, S_Y - jsou výběrové směrodatné odchylky.

Koeficient může nabývat hodnot od -1 do 1. Je-li korelační $R_{X,Y} = 0$, mezi veličinami neexistuje korelace.

Velikost korelačního koeficientu udává sílu (těsnost) vzájemného vztahu sledovaných veličin. Pokud se hodnota rovná ± 1 , všechny hodnoty veličin X a Y leží v jedné přímce. Čím blíže tedy bude korelační koeficient hodnotě ± 1 , tím těsnější vztah mezi oběma veličinami bude. (Marek 2005)

Výsledná hodnota korelačního koeficientu určí sílu vztahu sledovaných ukazatelů. Díky této hodnotě bude možné určit nejvýznamnější důsledky nezaměstnanosti v Královéhradeckém kraji.

Výběrový korelační koeficient sám o sobě nemá jistou vypovídací hodnotu, protože je pouze odhadem teoretického korelačního koeficientu dvou náhodných veličin (Kubanová 2008), vzniká z náhodného výběru z výchozího souboru. Pro ověření vztahu sledovaných veličin je třeba ještě provést test významnosti výběrového korelačního koeficientu.

V tomto případě testujeme hypotézu $H_0: \rho = 0$ oproti $H_1: \rho \neq 0$. Testovací kritérium má tvar:

$$T = \frac{R}{\sqrt{1 - R^2}} \cdot \sqrt{n - 2} \quad (3)$$

kde: R - je hodnota korelačního koeficientu;

n - je rozsah daného výběru.

Za předpokladu platnosti H_0 má výsledná veličina T Studentovo rozdělení pravděpodobností s $n - 2$ stupni volnosti. V případě, že se testovací kritérium nachází v kritické oblasti, nulová hypotéza se zamítá. Kritická oblast je množina:

$$W = \{T: |T| < t_{\alpha, n-2}\} \quad (4)$$

Hodnoty $t_{\alpha, n-2}$ jsou tabelovány a vychází z kritických hodnot Studentova T rozdělení pravděpodobnosti. Pro potřeby této práce byla pro určení kritické oblasti zvolena hodnota $\alpha = 0,05$.

Pokud hodnota testovacího kritéria padne do kritické oblasti (4), hypotéza H_0 se zamítá a lze tvrdit, že sledované veličiny jsou korelované.

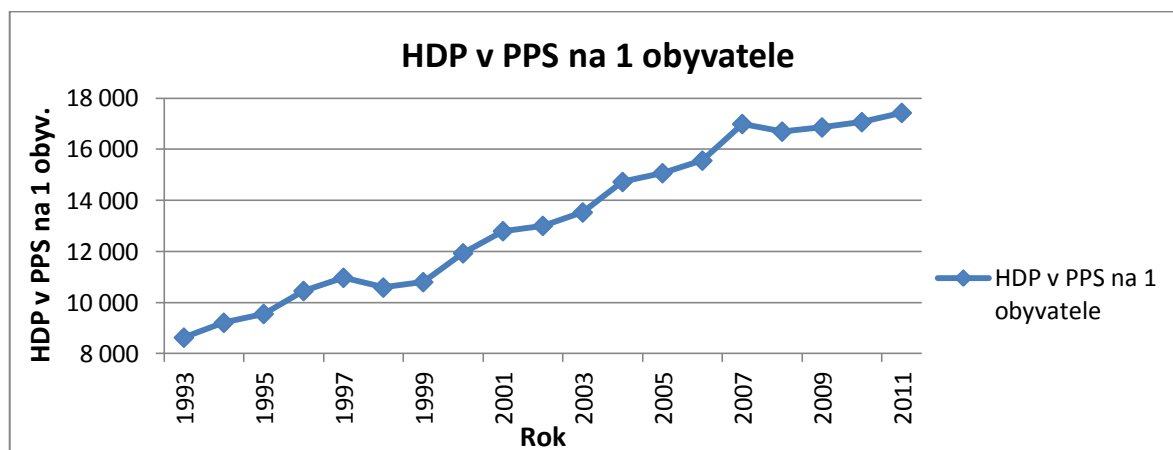
Hodnota korelačního koeficientu pak určuje míru závislosti ukazatelů na míře dlouhodobé nezaměstnanosti. Při výběru hlavního důsledku nezaměstnanosti je tedy třeba hledat maximální absolutní hodnotu ze všech naměřených výběrových korelačních koeficientů ($|R_{X,Y}| = \max$).

5.2 Vybrané ukazatele dopadů nezaměstnanosti

Na základě předchozích charakteristik dopadů nezaměstnanosti (1.7) je zde vymezeno několik reálných ukazatelů, na kterých bude dále zkoumána přímá konsekvence s vývojem nezaměstnanosti v regionu.

Kapitola 1.7.1 poukazuje na negativní vliv dlouhodobé nezaměstnanosti na výkon ekonomiky a její výsledný produkt. Pro posouzení negativních ekonomických dopadů nezaměstnanosti na region byla jako ukazatel vybrána míra HDP na obyvatele v PPS

(Purchasing Power Standard, parita kupní síly). PPS je uměle vytvořená jednotka, která se používá především při mezinárodních srovnáních. Evropská unie používá tuto jednotku při posuzování vývoje a konkurenceschopnosti regionů. (Český statistický úřad 2013) Hodnoty vybraného ukazatele HDP byly získány z jednotlivých Statistických ročenek Královéhradeckého kraje dostupných z internetového serveru Českého statistického úřadu (2013).

Obrázek 14: Vývoj míry HDP v PPS na 1 obyvatele v Královéhradeckém kraji

Zdroj: (Český statistický úřad 2013)

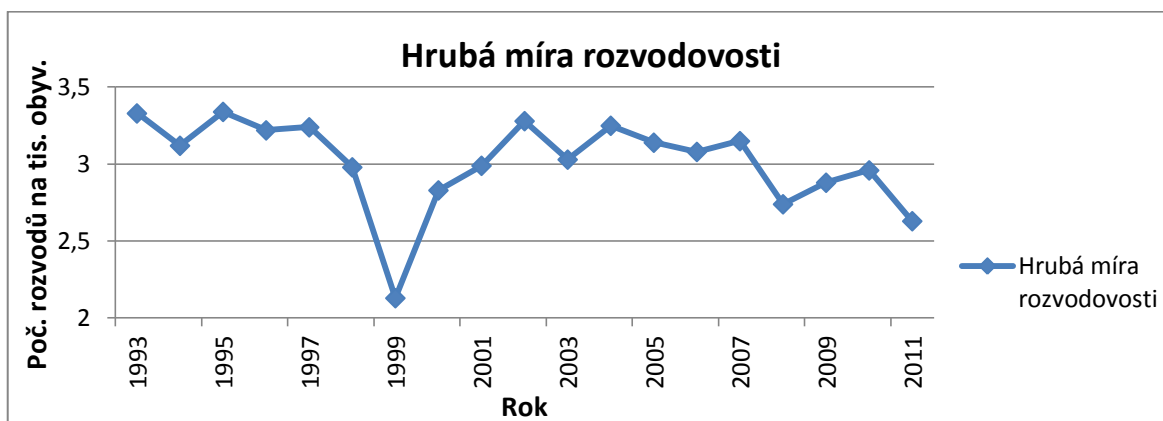
Ve sledovaném období nebyl tento ukazatel zaznamenáván od počátku. Stanoven byl až s odstupem v roce 1996. Ve vývoji ukazatele následovaly dvě mimořádné revize (v roce 2004 a 2006), které ovšem z kapacitních důvodů nesledovaly období před rokem 1995. V práci jsou uvedena data za roky 1993 a 1994 publikovaná ve studii Českého statistického úřadu (1999). Tato data ale nebudou z důvodu odlišnosti metodiky výpočtu zahrnována do dalších rozborů. Analyzována budou až data od roku 1995, která jsou již metodicky sladěna.

Nezaměstnanost má negativní dopady na vývoj míry HDP, viz kapitola 1.7.1. Výsledky korelační analýzy by měly vymezit těsnost vztahu mezi dlouhodobou nezaměstnaností a mírou HDP na obyvatele v PPS.

Pro posouzení psychických dopadů je výběr ukazatelů ztížen rozdílnými reakcemi jedinců na vzniklou situaci nezaměstnanosti. Jako výběrový ukazatel byl zvolen počet rozvodů a živě narozených dětí. Tyto ukazatele by měly prokázat následný vliv nezaměstnanosti na rodinu nezaměstnaného a na kvalitu jeho života v Královéhradeckém kraji.

Nezaměstnanost má podle některých autorů (Buchtová 2002, Jurečka a Jánošíková 2004, Winkler 1999) vliv na rodinný život. Tito autoři uvádí vliv dlouhodobé nezaměstnanosti na omezení autority nezaměstnaného v rodině a narušení partnerských vztahů (viz kapitola

1.7.2). Pro ověření tohoto tvrzení byl vybrán ukazatel znázorňující počet rozvodů v Královéhradeckém kraji za sledované období.

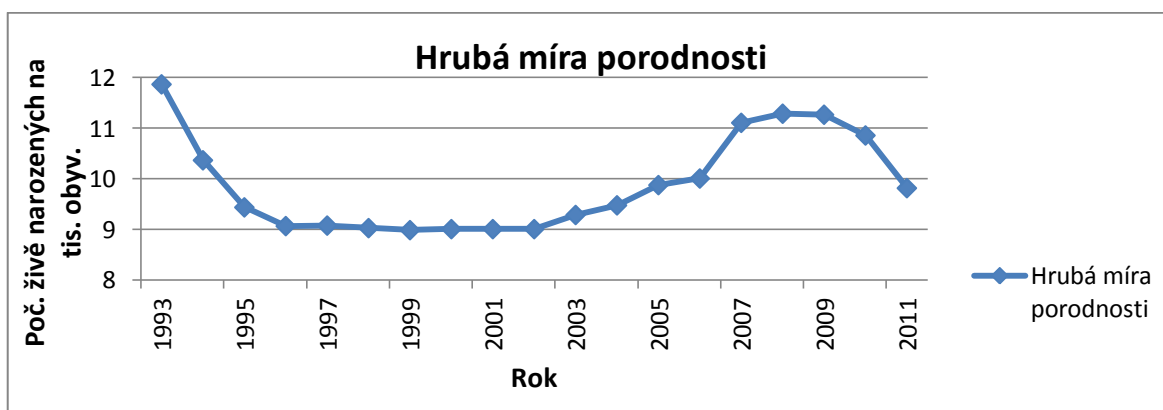

Obrázek 15: Vývoj hrubé míry rozvodovosti v Královéhradeckém kraji

Zdroj: zpracováno podle (Český statistický úřad 2013)

Tyto hodnoty jsou pro přehlednější orientaci přepočteny na relativní poměry, tedy počet rozvodů k 1000 obyvatelům v daném roce ve sledovaném regionu. Demografie definuje tento ukazatel jako hrubou míru rozvodovosti. (Demografické informační centrum 2009)

Pro získání relativního ukazatele počtu živě narozených dětí je zvolen demografický ukazatel hrubé míry porodnosti, tj. počet živě narozených dětí na 1000 obyvatel v regionu. (Demografické informační centrum 2009) Ukazatel hrubé míry porodnosti by měl vyjádřit reakci na nezaměstnanost především ze strany žen. Winkler (1999) uvádí, že ženy (v určitém věku) často řeší vzniklou situaci nezaměstnanosti nástupem na mateřskou dovolenou.

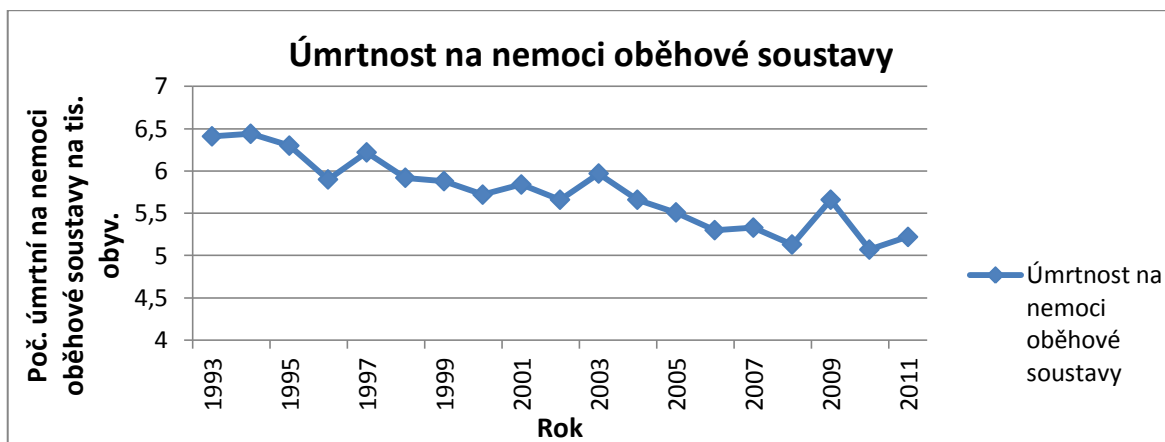
Obrázek 16: Vývoj hrubé míry porodnosti v Královéhradeckém kraji

Zdroj: zpracováno podle (Český statistický úřad 2013)

Korelační analýza ukazatele hrubé míry porodnosti by měla prokázat toto tvrzení. Pokud ženy v Královéhradeckém kraji jako východisko z dlouhodobé nezaměstnanosti často

nastupují na mateřskou dovolenou, bude testem korelační analýzy prokázána míra souvislosti mezi vývojem míry dlouhodobé nezaměstnanosti a hrubé míry porodnosti.

Pro zhodnocení zhoršení fyzického zdraví především ve smyslu zvýšeného výskytu nemocí oběhové soustavy¹⁴ byl použit ukazatel počtu úmrtí na dané choroby v regionu. Ukazatel byl také vyjádřen poměrem mezi absolutním počtem daných úmrtí k tisíci obyvatel.

Obrázek 17: Vývoj míry úmrtnosti na nemoci oběhové soustavy v Královéhradeckém kraji

Zdroj: zpracováno podle (Český statistický úřad 2013)

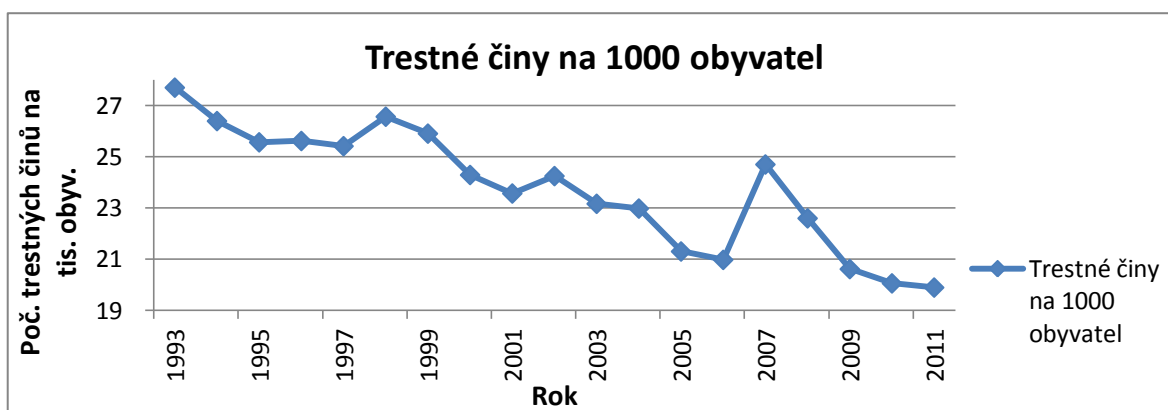
Korelační analýza v případě tohoto ukazatele uvede rozsah spojitosti dlouhodobé nezaměstnanosti s úmrtností na kardiovaskulární choroby v Královéhradeckém kraji.

Sociální dopady nezaměstnanosti mají nejširší dopad na celou společnost. Nejzávažnějším společenským následkem nezaměstnanosti je kriminalita. Kriminalitou je míněna zločinnost jako sociální jev. Jedná se o úhrn činů neschválených trestním právem. (Kaiser 1999) Kriminalita tedy vyjadřuje výskyt úkazů porušení práva v dané oblasti. Pro statistické účely kriminologů a Policie ČR je kriminalita vyjádřena počtem trestných činů a přestupků v dané lokalitě.

Zvoleným ukazatelem v tomto okruhu byl počet zjištěných trestných činů v regionu. Celkový počet trestných činů za sledované období v regionu byl porovnán k 1000 obyvatel.

---

¹⁴ Mezi tyto nemoci jsou řazeny cévní nemoci mozku, infarkt myokardu a ostatní srdeční choroby, také nazývané kardiovaskulární choroby.

Obrázek 18: Vývoj počtu trestných činů na 1000 obyvatel v Královéhradeckém kraji

Zdroj: (Český statistický úřad 2013)

Metoda korelační analýza prověří těsnost vztahu ukazatele počtu trestných činů a dlouhodobé nezaměstnanosti.

5.3 Výsledky korelační analýzy

V korelační analýze jsou použita data míry dlouhodobé nezaměstnanosti (Obrázek 13), která jsou vždy následně porovnána s jednotlivými vybranými ukazateli dopadů nezaměstnanosti (Obrázek 14, Obrázek 15, Obrázek 16, Obrázek 17 a Obrázek 18). Hodnoty korelačního koeficientu jsou vypočteny podle vzorce (2) a následně dosazovány do testovacího kritéria (3).

V následující tabulce jsou uvedeny výsledné hodnoty korelačního koeficientu a testovacího kritéria pro testování hypotéz $H_0: \rho = 0$ oproti $H_1: \rho \neq 0$.

Tabulka 3: Výsledné hodnoty výběrového korelačního koeficientu a testovacího kritéria

Ukazatel	Hodnota korelačního koeficientu	Hodnota testovacího kritéria
HDP na 1 obyvatele v PPS	0,69	3,69
Hrubá míra rozvodovosti	-0,33	-1,46
Hrubá míra porodnosti	0,04	0,15
Úmrtnost na nemoci oběhové soustavy	-0,75	-4,61
Trestné činy na 1 000 obyvatel	-0,76	-4,84

Zdroj: vlastní zpracování

Hodnoty testovacího kritéria jsou následně porovnány s kritickou oblastí pro test významnosti korelačního koeficientu (4), kde se ověřuje platnost hypotézy. Pro ukazatel HDP na 1 obyvatele v PPS činí kritická hodnota $t_{\alpha, n-2} = 2,1315$, pro ostatní ukazatele poté

$t_{\alpha, n-2} = 2,1098$. Pokud absolutní hodnota testovacího kritéria padne do kritické oblasti, nulová hypotéza se zamítá, dané veličiny jsou korelované.

Tabulka 4 znázorňuje porovnání hodnot testovacího kritéria a kritické hodnoty pro daný ukazatel dopadů nezaměstnanosti.

Tabulka 4: Výsledky testu závislosti pro korelační koeficient

Ukazatel	Hodnota testovacího kritéria	Kritická hodnota	Kritická oblast	Veličiny jsou korelované
HDP na 1 obyvatele v PPS	3,69	2,1315	ANO	ANO
Hrubá míra rozvodovosti	-1,46	2,1098	NE	NE
Hrubá míra porodnosti	0,15	2,1098	NE	NE
Úmrtnost na nemoci oběhové soustavy	-4,61	2,1098	ANO	ANO
Trestné činy na 1 000 obyvatel	-4,84	2,1098	ANO	ANO

Zdroj: vlastní zpracování

Test významnosti prokázal korelaci s dlouhodobou nezaměstnaností u následujících ukazatelů dopadů nezaměstnanosti: HDP na 1 obyvatele v PPS, úmrtnost na nemoci oběhové soustavy a počet trestných činů na 1000 obyvatel.

Test významnosti výběrového korelačního koeficientu prokázal nulovou těsnost mezi dlouhodobou nezaměstnaností a hrubou mírou porodnosti a rozvodovosti v Královéhradeckém kraji. Mezi těmito ukazateli a vývojem míry dlouhodobé nezaměstnanosti neexistuje korelace.

V Královéhradeckém kraji se jako významný dopad nezaměstnanosti tedy neprojevuje zvýšená míra rozvodovosti ani porodnosti. Při výskytu dlouhodobé nezaměstnanosti není rodina v regionu ohrožena do té míry, jak by bylo možné očekávat. Na druhou stranu ale také není prokázána korelace mezi mírou dlouhodobé nezaměstnanosti a hrubou mírou porodnosti. Ženy v regionu navzdory očekávání ve většině neřeší vzniklou situaci nezaměstnanosti nástupem na mateřskou dovolenou.

Pro výběr nejvýznamnějšího důsledku nezaměstnanosti je dále třeba vybrat ukazatel s výběrovým korelačním koeficientem nejvyšší hodnoty $|R_{X,Y}| = \max$.

Tabulka 5: Pořadí hodnot ukazatelů podle velikosti korelačního koeficientu

Ukazatel	Absolutní hodnota korelačního koeficientu
Trestné činy na 1 000 obyvatel	0,76
Úmrtnost na nemoci oběhové soustavy	0,75
HDP na 1 obyvatele v PPS	0,69
Hrubá míra rozvodovosti	0,33
Hrubá míra porodnosti	0,04

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka 5 znázorňuje pořadí velikosti absolutní hodnoty výběrových korelačních koeficientů od nejvyšší po nejnižší. Pro ukazatele počtu trestných činů, úmrtnosti na kardiovaskulární choroby a míry HDP na 1 obyvatele v PPS jsou hodnoty výběrového korelačního koeficientu shodně značně vysoké. Vzájemný vliv těchto ukazatelů a míry dlouhodobé nezaměstnanosti je vysoký. Lze tedy tvrdit, že se jedná o nejvýznamnější dopady nezaměstnanosti v Královéhradeckém kraji.

Z pohledu vytyčených slabých stránek kraje (viz kapitola 4.1) je významným problémem existence hospodářsky slabých oblastí s nízkou ekonomickou aktivitou. Podle zjištěných výsledků je mezi dlouhodobou nezaměstnaností a mírou HDP na obyvatele v PPS vysoká míra závislosti. Míra dlouhodobé nezaměstnanosti tedy negativně ovlivňuje výskyt této regionální disparity.

Další negativním úkazem v kraji je nedostatečná spolupráce zdravotních služeb se sociální sférou. Spolu s nerovnoměrným pokrytím území službami sociální sféry to způsobuje lokální výskyt nepříznivých sociálních jevů a kriminality. Korelační analýza prokázala velmi vysokou souvztažnost mezi mírou dlouhodobé nezaměstnanosti a počtem trestných činů na 1000 obyvatel. Kriminalita, jako dopad dlouhodobé nezaměstnanosti výrazně ovlivňuje rozvoj Královéhradeckého kraje, protože přispívá ke zvyšování sociálního napětí.

Silný vztah mezi mírou dlouhodobé nezaměstnanosti a úmrtností na kardiovaskulární choroby negativně ovlivňuje demografický vývoj. Úbytek populace ekonomicky aktivních obyvatel zároveň zpětně ovlivňuje míru HDP v určité oblasti.

Kvůli vysoké míře korelace mezi dlouhodobou nezaměstnaností a danými ukazateli je v Královéhradeckém kraji důležité zaměřit pozornost na snižování míry dlouhodobé nezaměstnanosti.

6 MOŽNOSTI VYUŽITÍ DLOUHODOBĚ NEZAMĚSTNANÝCH

Dlouhodobá nezaměstnanost má v Královéhradeckém kraji negativní dopady především v oblasti výskytu trestné činnosti, úmrtnosti na nemoci oběhové soustavy a výkonu ekonomiky. Ve všech těchto ukazatelích prokázala korelační analýza silnou míru závislosti s mírou dlouhodobé nezaměstnanosti.

Možnosti boje proti výskytu vysoké míry dlouhodobé nezaměstnanosti zahrnuje politika zaměstnanosti. Jako výčet možností, které pro nezaměstnané tvoří politika zaměstnanosti v České republice, lze uvést podporu rekvalifikace, veřejně prospěšných prací, tvorbu společensky účelných pracovních míst, tvorba opatření na podporu zaměstnávání osob se zdravotním postižením a služby zprostředkování zaměstnání prostřednictvím úřadů práce a pracovních agentur.

V Královéhradeckém kraji je funkce úřadů práce ztížena špatnou dopravní obslužností, především v ekonomicky slabších, venkovských a horských mikroregionech. V důsledku nedostačujícího infrastrukturního vybavení, je pracovní síla v těchto oblastech málo mobilní a často preferuje pouze pracovní příležitosti v blízkosti bydliště. Pokud se v tomto preferovaném území nevyskytuje volná pracovní pozice, trvání nezaměstnanosti uchazeče se prodlužuje.

Účinnou možností pro Královéhradecký kraj je tvorba společensky prospěšných pracovních míst a podpora samostatné činnosti v této oblasti. V takovémto případě dostane zaměstnavatel (nebo jedinec) příspěvek na vytvoření pracovní pozice, která je vymezena na základě písemné dohody s úřadem práce a určena výhradně pro uchazeče registrované na daném úřadě.

Možnosti využití nezaměstnaných na veřejně prospěšné práce jsou dalším řešením pro dlouhodobě nezaměstnané. Jejich koncept počítá přímo s obtížně umístitelnými uchazeči a dlouhodobě nezaměstnanými. Veřejně prospěšné práce spočívají v činnostech, které jsou prospěšné pro obce, státní nebo jiné veřejně prospěšné instituce. Představuje je údržba veřejných prostranství, úklid a údržba veřejných budov a komunikací, atd. V programu veřejně prospěšných prací může být člověk zaměstnaný maximálně 12 po sobě jdoucích měsíců, ale umístění může být i opakované. Zvláštní formou veřejných prací je i využívání dlouhodobě nezaměstnaných při odklizení následků živelních pohrom a jiných mimořádných událostí. V těchto případech je možné využít velké množství nezaměstnaných, bohužel pouze na krátký časový úsek. V Královéhradeckém kraji je koncept veřejně prospěšných prací

úspěšně využíván ve velkých městech i menších obcích. (Ministerstvo práce a sociálních věcí 2011)

Veřejně prospěšné práce jsou užitečné pro momentální využití nezaměstnaných, nepřinášejí jim ovšem žádný užitek pro možnosti dalšího zaměstnání. Po uplynutí doby konání veřejně prospěšné práce, má uchazeč o zaměstnání stále stejnou kvalifikaci i možnosti uplatnění na pracovním trhu, jako před zahájením práce. Zvýšení, rozšíření, nebo prohloubení kvalifikace uchazečů umožňují rekvalifikační kurzy. Uchazeč registrovaný na úřadě práce má možnost podat žádost o zařazení do rekvalifikačního programu a, při splnění stanovených požadavků, ho úřad práce umístí do zvoleného kurzu. Tento postup ovšem nenastane okamžitě po registraci na úřad práce, nutnost rekvalifikace se často projeví až po delší době spolupráce se zprostředkovatelem. Pro Královéhradecký kraj jsou rekvalifikační kurzy efektivní řešení problémů dlouhodobé nezaměstnanosti, jejich užití ovšem naráží na problém nevyhovující infrastruktury a mobility obyvatelstva. Uchazeči z odlehlejších a venkovských oblastí jsou nuceni volit rekvalifikační kurzy ne podle schopností a dovedností, ale podle dostupnosti od místa jejich bydliště. Tato skutečnost v kraji snižuje dosažitelnou efektivitu pracovních sil.

Při hledání práce přes jiné zprostředkovatele, než je úřad práce, se mohou uchazeči o zaměstnání v Královéhradeckém kraji obrátit na různé pracovní agentury. Většina z nich ale sídlí v krajském městě a pro obyvatele vzdálenějších oblastí je těžko dostupná.

Vzhledem k nejzávažnějšímu nedostatku Královéhradeckého kraje – nedostatečně vybavená a koncipovaná infrastruktura a nízká mobilita obyvatelstva – je většina možností využití nezaměstnaných v kraji značně omezena. Nejvýhodnějším způsobem se v této oblasti jeví možnosti zřizování společensky prospěšných pracovních míst, která jsou schopna udržet a rozšiřovat kvalifikaci registrovaných uchazečů. Další vhodnou možností je využití dlouhodobě nezaměstnaných na veřejně prospěšné práce.

ZÁVĚR

Nezaměstnanost má závažné dopady na společnost a ekonomiku každého regionu. Nejtíživější důsledky vykazuje dlouhodobá nezaměstnanost (při trvání déle než 1 rok). Tato práce je zaměřena především na určení hlavních důsledků dlouhodobé nezaměstnanosti v Královéhradeckém kraji.

Cílem práce je identifikace hlavních důsledků nezaměstnanosti ve vybraném regionu pomocí metody korelační analýzy. V práci bude dále analyzován vývoj nezaměstnanosti ve stanoveném období v daném regionu.

V práci je analyzován vývoj nezaměstnanosti v Královéhradeckém kraji. Míra nezaměstnanosti se ve sledovaném období dlouhodobě pohybovala pod celorepublikovým průměrem. Vývoj nezaměstnanosti v kraji silně ovlivňovaly okolnosti vývoje české i světové ekonomiky. Po prvotním příznivém vývoji české transformující se ekonomiky, nastal velký propad v roce 1997. Nezaměstnanost ten rok v důsledku masivního propouštění, redukce a rušení pracovních pozic i celých výrobníh prudce stoupla. Vysokou míru nezaměstnanosti na přelomu tisíciletí ovlivnil demografický vývoj populace a střet příslušníků silných ročníků a jejich potomků na pracovním trhu. Po překonání této krize nastalo opět zlepšení a míra nezaměstnanosti ztelně klesala. Posledním zlomovým okamžikem byl účinek ekonomické krize v roce 2008, jejíž nejzávažnější důsledky se z hlediska nezaměstnanosti projeví až v následujících letech.

Cílem práce je identifikace hlavních důsledků nezaměstnanosti. Z ekonomického hlediska je závažným dopadem nezaměstnanosti výrazná ztráta na hrubém domácím produktu ekonomiky (HDP), který při výskytu vysoké míry nezaměstnanosti značně klesá pod svůj potenciál. Dopady nezaměstnanosti na společnost jsou ovlivněny různým přístupem jedinců ke vzniklé situaci. S nezaměstnaností je obvykle spojen pokles příjmů jedince, ztráta pocitu užitečnosti a sebedůvěry ve společnosti. Nezaměstnaný člověk se také nachází ve stresové situaci, řeší otázky jak a kde najít práci, jak dlouho bude nezaměstnaným a jak po tu dobu udrží svůj životní standard. Tyto faktory ovlivňují jeho zdraví, rodinný život i chování ve společnosti.

Ze stanovených důsledků nezaměstnanosti jsou v práci vybrány kvantitativní ukazatele: míra HDP na 1 obyvatele v PPS (jako ukazatel poklesu ekonomiky v důsledku nezaměstnanosti), hrubá míra porodnosti, hrubá míra rozvodovosti (ukazatele vlivu nezaměstnanosti na rodinný život), úmrtnost na nemoci oběhové soustavy (ovlivnění zdraví

nezaměstnaných) a počet trestných činů na 1000 obyvatel (negativní projevy chování ve společnosti). Korelační analýza prokázala těsný vztah mezi dlouhodobou nezaměstnaností a ukazateli vlivu na ekonomiku, zdraví a sociální chování jedinců. U ukazatelů vlivu nezaměstnanosti na rodinný život nebyl potvrzen vztah k dlouhodobé nezaměstnanosti.

Analýza prokázala, že nejvýznamnějšími důsledky nezaměstnanosti v Královéhradeckém kraji je těsný vztah mezi dlouhodobou nezaměstnaností, hrubým domácím produktem, mortalitou na kardiovaskulární choroby a počtem trestných činů. Nezaměstnanost v Královéhradeckém kraji tedy nejvýznamněji ovlivňuje ekonomiku, zdraví obyvatel a kriminalitu.

POUŽITÁ LITERATURA

1. BUČEK, M., REHÁK Š., TVRDOŇ J., 2010. *Regionálna ekonómia a politika*. Bratislava: Iura Edition. 269 s. ISBN 978-80-8078-362-4.
2. BUCHTOVÁ, B., et al, 2002. *Nezaměstnanost: psychologický, ekonomický a sociální problém*. Praha: Grada. 236 s. ISBN 80-247-9006-8.
3. Centrum pro regionální rozvoj České republiky, 2012. *Regionální informační servis: Průmyslové zóny* [online]. [cit. 7. 4. 2012]. Dostupné z: <http://www.risy.cz/cs/krajske-ris/kralovehradecky-kraj/regionalni-informace/prumyslove-zony/>.
4. Český statistický úřad, 1999. *Hrubý domácí produkt* [online]. [cit. 19. 5. 2013]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/cz/cisla/1/13/137001/data/1370rr01.html>.
5. Český statistický úřad, 2006. *Trh práce a nezaměstnanost v letech 1993 až 2006* [online]. Datum aktualizace 20. 8. 2012 [cit. 19. 5. 2013]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/ckta250407.doc>.
6. Český statistický úřad, 2013. [online]. [cit. 12. 2. 2013]. Dostupné z: <http://www.czso.cz>.
7. DAMBORSKÝ, M., 2006. Prostorový rozvoj a prostorové plánování jako společné téma regionální politiky, územního plánování a evropské integrace. In: *IX. Mezinárodní kolokvium o regionálních vědách*. [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2006 [cit. 20. 6. 2013]. ISBN 80-210-4155-2. Dostupné z: <http://is.muni.cz/do/econ/soubory/katedry/kres/4884317/Sbornik2006.pdf#page=107>.
8. Demografické informační centrum, 2009. Demografické informace, analýzy a komentáře. In: *Demografie* [online]. [cit. 20. 5. 2013]. Dostupné z: http://www.demografie.info/?cz_rozvodukazatele=.
9. GaREP, spol. s.r.o., 2013. *Metodická podpora regionálního rozvoje: regiony a regionalizace*. [online]. [cit. 20. 6. 2013]. Dostupné z: http://www.regionalnirozvoj.cz/index.php/regiony_red.html.
10. HOLMAN, R., 2002. *Ekonomie*. 3. aktualizované vydání. Praha: C. H. Beck. 714 s. ISBN 80-7179-681-6.
11. HOLMAN, R., 2004. *Makroekonomie: středně pokročilý kurz*. Praha: C. H. Beck. ISBN 80-7179-764-2.

12. HŘEBÍK, F., 2008. *Obecná ekonomie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. 218 s. ISBN 978-80-7380-101-4.
13. HUDEC, O., a kol. 2009. *Podoby regionálního a místního rozvoje*. Košice: Ekonomická fakulta TU Košice. ISBN 978-80-553-0117-4.
14. Informační systém pro implementaci práva EU, 2011. *Databáze Cesta do Evropské unie* [online]. [cit. 19. 5. 2013]. Dostupné z: <http://isap.vlada.cz/dul/cesty.nsf/7f723857997b924bc1257926004bd509/b6b7c3cf3df555588025686d00433699?OpenDocument>.
15. JEDLIČKA, J., 2004. *Regionální politika EU a její dopad na ČR* [online]. EU Office České spořitelny [cit. 19. 5. 2013]. Dostupné z: http://www.csas.cz/banka/content/inet/internet/cs/Regionalni_politika_CR.pdf.
16. JOKL, I., 2005. Vývoj kardiovaskulární mortality v ČR po roce 1990. In: *Institut postgraduálního vzdělávání ve zdravotnictví*. [online]. [cit. 15. 4. 2013]. Dostupné z: <http://www.apra.ipvz.cz/download.asp?docid=217>.
17. JUREČKA, V., a kol., 2010. *Makroekonomie*. Praha: Grada Publishing, a.s., ISBN 978-80-247-3258-9.
18. JUREČKA, V., JÁNOŠÍKOVÁ, I., 2004. *Makroekonomie: základní kurs*. Ostrava: VSB – Technická univerzita Ostrava, 2004. 1. vyd. ISBN 80-248-0530-8.
19. KADEŘÁBKOVÁ, B., 2003. *Úvod do makroekonomie: neoklasický přístup*. Praha: C. H. Beck. ISBN 80-7179-788-X.
20. KAISER, G., 1994. *Kriminologie, Úvod do základů*. Praha: C. H. Beck. ISBN 80-7179-002-8.
21. Královéhradecký kraj, 2007. *Strategie rozvoje královéhradeckého kraje 2006 - 2015* [online]. [cit. 5. 11. 2012]. Dostupné z: <http://www.kr-kralovehradecky.cz/cz/rozvoj-kraje/rozvojove-dokumenty/rozvoj-2006-2015/strategie-rozvoje-kraje-2006---2015-10626>.
22. Královéhradecký kraj, 2008. [online]. [cit. 19. 5. 2013]. Dostupné z: <http://www.kr-kralovehradecky.cz/>.
23. KUBANOVÁ, J. LINDA, B., 2010. *Kritické hodnoty a kvantily vybraných rozdělení pravděpodobností*. Pardubice: Univerzita Pardubice. 53s. ISBN 978-80-7395-326-3.
24. KUBANOVÁ, J., 2008. *Statistické metody pro ekonomickou a technickou praxi*. Bratislava: Statis. 247 s. ISBN 978-80-85659-47-4.

25. KUBEŠ, J., 2000. *Problémy stabilizace venkovského osídlení ČR*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. ISBN 80-7040-385-3.
26. LACINA, K., 2007. *Regionální rozvoj a veřejná správa*. Praha: Vysoká škola finanční a správní. ISBN 978-80-86754-74-1.
27. LIŠKA, V., a kol., 2004. *Makroekonomie*. Praha: Professional Publishing. ISBN 80-86419-54-1.
28. MAREK, L., 2005. *Statistika pro ekonomy – aplikace*. Praha Professional Publishing. ISBN 80-86419-68-1.
29. MAREŠ, P., 2002. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. Praha: Sociologické nakladatelství. 172 s. ISBN 80-86429-08-3.
30. Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2011. *Integrovaný portál Ministerstva práce a sociálních věcí: Analýza trhu práce v Královéhradeckém kraji za rok 2011* [online]. [cit. 22. 1. 2013]. Dostupné z: http://portal.mpsv.cz/upcr/kp/hkk/informace_z_useku_up/trh_prace/kralove-hradecky_kraj_analyza_trhu_prace_2011.pdf.
31. Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2013a. [online]. [cit. 22. 1. 2013]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs>.
32. Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2013b. *Integrovaný portál Ministerstva práce a sociálních věcí* [online]. [cit. 22. 1. 2013]. Dostupné z: <http://portal.mpsv.cz/>.
33. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2013. [online]. [cit. 22. 1. 2013]. Dostupné z: <http://www.mmr.cz>.
34. Ministerstvo pro místní rozvoj, 2009. *Strukturální fondy: Regionální nezaměstnanost* [online]. [cit. 19.5.2013]. Dostupné z: <http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/FondyEU/Programy-2004-2006/Operacni-programy/OP-ROZVOJ-LIDSKYCHZDROJU/Dokumenty/Programovy-dokument-OP-Rozvoj-lidskych-zdroju-2004/Kapitola-1Analyza-ekonomicke-a-socialni-situace-C/1-1-Socialni-a-ekonomicky-kontext/1-1-4-Situace-na-trhu-prace/Regionalni-nezamestnanost>.
35. PAVELKA, T., 2007. *Makroekonomie: základní kurz*. Slaný: Melandrium. 278 s. ISBN 978-80-86175-52-2.
36. POSTRÁNECKÝ, J., 2010. Regionální politika a regionální rozvoj v České republice. In: *Urbanismus a územní rozvoj* [online]. roč. 2010, č. 5 [cit. 10. 5. 2013]. Dostupné z:

http://www.uur.cz/images/5-publikacni-cinnost-aknihovna/casopis/2010/2010-05/03_regionalni.pdf.

37. SEKERKA, B., 2007. *Makroekonomie*. Praha : Profess Consulting s.r.o.. ISBN 80-7259-050-2.
38. SKOKAN, K., 2004. *Konkurenceschopnost, inovace a klastry v regionálním rozvoji*. Ostrava: Repronis. 159 s. ISBN 80-7329-059-6.
39. SKOKAN, K., 2009. *Komparativní analýza pojetí, přístupů a využití regionálních disparit v regionálním managementu pěti středoevropských zemí*. [online]. Ostrava: VŠB – Technická univerzita Ostrava, Ekonomická fakulta, březen 2009. [cit. 20. 6. 2013]. Dostupné z: http://disparity.idealnihosting.cz/vysledky/09_studie_du4.pdf.
40. SOUKUP, J. et al., 2010. *Makroekonomie*. Praha: Management Press. ISBN 978-80-7261-219-2.
41. STEJSKAL, J., 2011. *Průmyslové klastry a jejich vznik v regionech*. Praha: Linde Praha, a.s. ISBN 978-80-7201-840-6.
42. STEJSKAL, J., KOVÁRNÍK, J., 2009. *Regionální politika a její nástroje*. Praha: Protál. 212 s. ISBN 978-80-7367-588-2.
43. Školský informační portál Královéhradeckého kraje, 2013. *Vývoj trhu práce: Vývoj nezaměstnanosti* [online]. [cit. 19. 5. 2013]. Dostupné z: <http://www.sipkhk.cz/data-statistiky/vyvoj-trhu-prace/vyvoj-nezamestnanosti/>.
44. WINKLER, J., 1999. *Evropské pracovní trhy a průmyslové vztahy*. Praha : Computer Press. ISBN 80-7226-195-9.
45. WOKOUN, R., 2003. *Česká regionální politika v období vstupu do Evropské unie*. Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze, Nakladatelství Oeconomica. ISBN 80-245-0517-7.
46. WOKOUN, R., 2004. *Úvod do regionálních věd a veřejné správy*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN 80-86473-80-5.
47. ŽÍDEK, L., 2006. *Transformace české ekonomiky 1989-2004*. Praha : C. H. Beck. ISBN 80-7179-922-X.